

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

INDEKSI I KONKURRUESHMËRISË SË KOMUNAVE

2020

PËRMBAJTJA

PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE	6	6. GJETJET NGA DISKUTIMET NË GRUPE TË FOKUSUARA	50
1. PËRMBLEDHJE E SFONDIT EKONOMIK DHE MJEDISIT AFARIST.....	7	7. METODOLOGJIA E IKK-SË	52
2. ÇFARË ËSHTË IKK?	8	7.1. GRUMBULLIMI	53
3. INDEKSI IKK DHE REZULTATET E NËN-INDEKSEVE	9	7.2. NDËRTIMI.....	55
4. REZULTATET E NËN-INDEKSEVE.....	15	7.3. KALIBRIMI	56
4.1. NËN-INDEKSI 1: BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES.....	16	7.4. DISKUTIMET NË GRUPET E FOKUSUARA - METODOLOGJIA.....	57
4.2. NËN-INDEKSI 2: TRANSPARENCA.....	20	8. PËRFUNDIMET	59
4.3. NËN-INDEKSI 3: PJESËMARRJA DHE PARASHIKUESHMËRI	24	9. SHTOJCAT	60
4.4. NËN-INDEKSI 4: KOSTOT KOHOR	28		
4.5. NËN-INDEKSI 5: TAKSAT DHE TARIFAT	32		
4.6. NËN-INDEKSI 6: ADMINISTRATA LOKALE.....	36		
4.7. NËN-INDEKSI 7: FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE	40		
4.8. NËN-INDEKSI 8: INFRASTRUKTURA LOKALE.....	44		
5. IKK I PESHUAR NË BAZË TË POLITIKAVE PUBLIKE.....	48		

SHKURTESAT

ARBK

Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve të Kosovës

DGF

Diskutim në grupe të fokusuara

IKK

Indeksi i Konkurrueshmërisë së Komunave

IQE

Indeksi i Qeverisjes Ekonomike

NVM

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme

OJQ

Organizatat Jo-Qeveritare

TVSH

Tatimi mbi vlerën e shtuar

USAID

Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar

PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE

Indeksi i Konkurrueshmërisë së Komunave (IKKI) është një indeks i përbërë i krijuar për të matur performancën e qeverisë lokale drejt krijimit të një mjedisi të shëndoshë afarist. IKK mundëson që të kuptojmë barrierat në afarizëm të identifikuar nga kompanitë e komunave përkatëse. Përdorimi përfundimtar i IKK-së është të informojë politikë-bërësit për mundësitë që ata kanë për të përmirësuar produktivitetin dhe performancën e sektorit privat duke reduktuar pengesat, duke eliminuar procedurat e tepërta administrative, duke krijuar një ambient të drejtë ligjor dhe duke ofruar kushte të nevojshme infrastrukturore. Gurthemeli i kësaj metodologjie është mbledhja e të dhënave primare përmes anketimit të pronarëve të bizneseve dhe ndërmarrësve. Ky është viti i gjashtë që USAID në Kosovë mbështet zbatimin e këtij studimi me qëllim të udhëzimit të reformave dhe të politikave të bazuara në dëshmi.

IKK përfshin tetë nën-indekse, ku secili prej tyre kapë një dimension specifik të qeverisjes ekonomike që varion nga hapja e një biznesi deri tek infrastruktura fizike në nivel lokale. Raportet e IKK-së të vitit 2018, 2019 dhe 2019 në Kosovë, të mbështetura nga USAID në Kosovë dhe të zbatuara nga Instituti Riinvest, kanë ndjekur një metodologji të kombinuar duke përdorur burime primare cilësore dhe sasiore të të dhënave. Raporti i vitit 2020 ofron krahasime të performancës së komunave me vitin paraprak.

Rezultatet e përgjithshme të IKK-së të vitit 2020 tregojnë një trend të ngjashëm me gjetjet e IKK-së së vitit 2019, megjithëse me disa përmirësime. Dhjetë komunat me performancë më të mirë janë shumë të ngjashme me 10 performuesit më të mirë në 2019. Ato përfshijnë komunat: Lipjan, Gjakovë, Viti, Rahovec, Junik, Hani i Elezit, Partesh, Obiliq, Vushtrri dhe Mitrovicë. Komunat me performancën më të mirë në vitin 2020, në një masë të madhe, janë ato që performuan më mirë në vitin 2019, me disa përjashtime. Përdorimi i peshave të politikave ndryshon pak renditjen e komunave me performancën më të mirë. Pozicioni i shumicës së komunave mbetet i njëjtë, me përjashtim të Mamushës që bashkohet me listën e dhjetë performuesve më të mirë, duke e hequr Mitrovicën nga kjo listë.

Të dhënat sugjerojnë që rezultati i përgjithshëm kombëtar i IKK-së është rritur. Një rënie e lehtë e rezultatit ishte nën

indeksi i kostove kohore, edhe pse mbetet ende treguesi i renditur më së miri. Përmirësime të dukshme janë vërejtur në nën-indeksin e transparencës dhe nën-indeksin e punës dhe shërbimeve mbështetëse për biznese. Ashtu si në vitin 2019, nën-indeksi me rezultatin më të lartë mbetet kostoja kohore, duke sugjeruar që koha e kaluar nga pronarët e bizneseve në trajtimin e procedurave administrative nuk është një pengesë e rëndësishme. Nën-indeksi i administratës komunale - i cili shikon aftësitë dhe qëndrimet e zyrtarëve komunalë ndaj bizneseve dhe drejtësinë në tenderimin publik - ka performuar më keq, me një rezultat mesatar kombëtar prej 3.94, me një përmirësim të lehtë nga viti i kaluar. Ndryshimet më të mëdha në rezultate mund të vërehen kur shikohet një nivel i ndarë i të dhënave për secilën komunë. Këtu mund të vërehen ndryshime të rëndësishme në renditjen për të gjitha komunat. Kjo mund të shërbejë si një burim i mirë informacioni për të informuar më mirë procesin e hartimit të politikave në nivel lokal. Raporti është i organizuar në tetë seksione kryesore. Seksioni i parë diskuton mjedisin e përgjithshëm afarist bazuar në literaturën ekzistuese. Seksioni i dytë është një pasqyrë e IKK-së. Seksioni i tretë paraqet indekset në nivel agregat. Seksioni i katërt është i ndarë në 8 pjesë që diskutojnë nën-indekset e IKK-së. Seksioni i pestë jep një pasqyrë të peshave të politikave të IKK-së. Diskutimet nga grupet e fokusit janë paraqitur në seksionin e gjashtë. Seksioni i shtatë shpjegon metodologjinë e përdorur në ndërtimin e indekseve. Në fund, pjesa e tetë përmbledh raportin përmes një konkluzioni.

1

PËRMBLEDHJE E SFONDIT EKONOMIK DHE MJEDISIT AFARIST

IKK vlerëson performancën e qeverive komunale të 38 komunave të Kosovës dhe shkallën në të cilën ato arrijnë të krijojnë një mjedis afarist të favorshëm. Në vitin paraprak ecuria ekonomike e Kosovës është karakterizuar nga disbalance të ngjashme makroekonomike siç është theksuar në raportet e mëparshme. Ekonomia përballet me bilans negative në llogaritë rrjedhëse, kryesisht e shkaktuar nga deficitit tregtar, më një normë papunësie afërsisht 30% dhe shkallë të lartë të varfërisë.

Kosova është në fazat e hershme të një ekonomie funksionale të tregut, me pak progres, veçanërisht në mbështetjen e bizneseve të orientuara drejt eksportit. Situata në lidhje me zbatimin e kontratave (kryesisht në sektorin financiar) si dhe qasjen në financa është përmirësuar. Por vendimet e paqëndrueshme fiskale nga qeveria - zgjerimi i kategorive për përfitime sociale - ngrenë shqetësime në lidhje me mundësinë e destabilizimit makroekonomik dhe marrëdhëniet e tensionuara me institucionet financiare ndërkombëtare. Deficitit i madh tregtar pasqyron bazën e dobët të prodhimit dhe pozicionin e dobët në konkurrencën ndërkombëtare. Varësia nga dërgesat e parave dhe shkalla e lartë e ekonomisë informale vazhdojnë të ulin stimujt e punësimit, gjë që reflektohet në nivelin e ulët të pjesëmarrjes së fuqisë punëtore në tregun e punës, veçanërisht tek gratë, dhe në papunësinë e lartë, veçanërisht tek të rinjtë dhe punëtorët e pakualifikuar. Për më tepër, janë ndërmarrë hapa të kufizuar për të përmirësuar cilësinë e arsimit, i cili është çelësi i rritjes afatgjatë ekonomike.

Sektori privat në Kosovë, i cili dominohet nga mikro-ndërmarrjet, ka qenë vijimësisht i dobët dhe vetëm kohëve të fundit u bë nxitësi kryesor i rritjes. Përkundër trendit pozitiv të rritjes ekonomike gjatë dekadës së fundit, normat e rritjes ekonomike të Kosovës nuk ishin transformuese, pra nuk ishin në gjendje të përballonin sfidat e zhvillimit siç janë papunësia e lartë dhe nivelet e larta të varfërisë. Duket se në Kosovë ka

mungesë të një kuadri të integruar të politikave ekonomike për ndërtimin e konkurrencës dhe mbështetjen e prodhimit dhe eksporteve. Kjo rezulton në nivele të pakënaqshme të rritjes ekonomike, në nivele të larta të papunësisë, në mungesë të investimeve dhe në një deficit të lartë tregtar.

Komunat luajnë një rol të rëndësishëm në krijimin e një mjedisi të shëndoshë afarist ku sektori privat mund të lulëzojë dhe si rrjedhojë mund të përshpejtojë rritjen ekonomike të vendit. Raporti i IKK-së tregon se komunat në Kosovë ballafaqohen me një sërë vështirësish, duke përfshirë mungesën e transparencës dhe mosgatishmërisë për të informuar bizneset rreth tenderëve dhe proceseve të ofertimit, vonesat e panevojshme administrative, kapacitetin e ulët të zyrtarëve komunalë, mungesën e një kuadri të përshtatshëm për mbështetjen e bizneseve dhe një infrastrukturë të dobët komunale që karakterizon shumicën e komunave. Disa nga përmirësimet që janë vërejtur në qeverisjen lokale komunale kanë të bëjnë me zvogëlimin e pengesave për hyrje në biznes dhe kostot kohore.

Bizneset ballafaqohen me shumë pengesa infrastrukturore (siç janë cilësia e rrugëve dhe hekurudhave), pengesat institucionale (si korrupsioni, evazioni fiskal dhe informaliteti, kostoja e financimit, cilësia e sistemit gjyqësor, cilësia e administratës tatimore, ndër të tjera) barrierat e brendshme (siç janë cilësia dhe disponueshmëria e fuqisë punëtore). Të gjithë këta faktorë, të kombinuar, tregojnë se mjedisi afarist nuk nxit zhvillimin e shpejtë të sektorit privat. Prandaj, veprimet që adresojnë këto pengesa dhe vështirësi, si në nivel lokal ashtu edhe në atë qendror, janë të një rëndësie të veçantë, veçanërisht në fazën aktuale të zhvillimit të Kosovës. Në këtë drejtim, ky raport synon të kuptojë se çfarë rregullime të politikave publike duhet të ndermirren për të mundësuar që sektori privat të zhblloktojë potencialin e tij dhe të rrisë konkurrencën, si në nivel komunal ashtu edhe në nivel rajonal dhe global.

2

2. ÇFARË ËSHTË IKK?

Indeksi i Konkurrueshmërisë së Komunave (IKK) është një indeks metodologjikisht i zhvilluar për të matur performancën e qeverisjes ekonomike në nivel lokal. I njëjti paraqet një mundësi të mirë për të kuptuar pengesat që bizneset identifikojnë në marrëdhëniet e tyre me komunat përkatëse. Qëllimi përfundimtar i indeksit të qeverisjes ekonomike është që të informojë politikëbërësit për mundësitë e tyre për të përmirësuar produktivitetin dhe performancën e sektorit privat duke reduktuar pengesat, duke eliminuar procedurat e tepërta administrative, duke krijuar një ambient të drejtë ligjor dhe duke ofruar kushte të nevojshme infrastrukturore. Gurthemeli i metodologjisë së IQE-së, që përdoret në të gjitha ekonomitë e analizuara, është mbledhja e të dhënave primare përmes anketimeve me pronarët e bizneseve dhe ndërmarrësit.

IKK është një indeks i përbërë prej tetë nën-indekseve, ku secili prej tyre analizon një dimension specifik të qeverisjes ekonomike që varion nga hapja e një biznesi deri tek infrastruktura fizike në nivel lokale. Struktura e secilit indeks dhe pjesa e metodologjisë trajtojnë në hollësi specifikat e dizajnit të hulumtimit dhe çdo dimension të politikave publike që ishin subjekt i analizës. Metodologjia e përdorur për nxjerrjen e nën-indekseve diskutohet në një seksion të veçantë të metodologjisë. IKK paraqet një mundësi të re për të kuptuar pengesat që bizneset identifikuan brenda komunave të tyre përkatëse. Këto rezultate japin një pasqyrë të qartë të prioritetëve kryesore ku komunat duhet të përqendrohen, duke rritur konkurrencën dhe në të njëjtën kohë duke krijuar kushte më të mira për të bërë biznes. Indeksi i përdorur për Kosovën bazohet në Indeksin e Qeverisjes Ekonomike të zhvilluar nga Fondacioni Aziatik. Metodologjia e IQE-së ka një prani të spikatur në vendet e Azisë Juglindore dhe ajo ka marrë vëmendje të gjerë nga politikëbërësit në të gjithë botën.

3

INDEKSI IKK DHE REZULTATET E NËN-INDEKSEVE

IKK është hartuar për të vlerësuar lehtësinë e të bërit biznes dhe rolin e qeverisjes ekonomike në sigurimin e një mjedisi të favorshëm afarist në nivelin komunal. Si një matje sasiore, IKK gjithashtu siguron një pikë referimi për komunitat për të ndjekur përparimin e tyre në sigurimin e një mjedisi të mirë afarist dhe një platformë për shkëmbimin e praktikave të suksesshme me njëra-tjetrën.

IKK është një konstrukt i 8 nën-indeksëve të standardizuar që matin dimensionet kyçe të ndikimit të qeverisjes lokale në mjedisin afarist.

1 BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES

- kostot që lidhen me hyrjen në treg dhe drejtësinë e konkurrencës në tregun lokal.

2 TRANSPARENCA

- qasja e përgjithshme e biznesit në informata dhe dokumente të ndryshme publike në nivel lokal.

3 PJESËMARRJA DHE PARASHI-KUESHMËRIA

- shkalla në të cilën komunitat përfshijnë bizneset në vendimmarrje dhe besimin e bizneseve në parashikimin e mjedisit të politikave publike.

4 KOSTOT KOHORE

- koha që ndërmarrjet kalojnë duke siguruar pajtueshmëri me rregulloret dhe kohën që ndërmarrjet kalojnë në inspektimet e biznesit nga agjencitë komunale.

5 TAKSAT DHE TARIFAT

- se si bizneset perceptojnë barrën e përgjithshme të taksave dhe tarifave të ngarkuara.

6 ADMINISTRATA KOMUNALE

- aftësitë e zyrtarëve komunalë dhe qëndrimet ndaj bizneseve dhe drejtësia në procesin e tenderimit.

7 FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE

- kënaqësinë e bizneseve me nivelin e arsimit dhe aftësive profesionale të ofruara në treg.

8 INFRASTRUKTURA KOMUNALE

- cilësinë e rrugëve dhe mirëmbajtjes së rrugëve, shërbimet e ujësjellësit dhe kanalizimit.

Secili nga nën-indekset ka një maksimum prej 10 pikësh, dhe IKK është një mesatare e thjeshtë e 8 nën-indekseve. Në seksionin 5, indeksi është peshuar në bazë të rëndësisë së politikave që mbulojnë nën-indekset, megjithatë në diskutimin e mëposhtëm indeksi është i peshuar në mënyrë të barabartë.

Tabela 3.1 paraqet rezultatet e nën-indeksit në nivel kom-bëtar për vitin 2018, 2019 dhe 2020. Nga një perspektivë e përgjithshme, rezultatet tregojnë se **indeksi i kostove ko-hore** nga bizneset rangohet si nën-indeksi me rezultatin më të lartë në të tre vitet (9.2, 9.0 dhe 8.1 respektivisht), duke treguar se bizneset në të gjithë vendin nuk janë të ngarkuar me burokraci të tepërt që konsumojnë kohën e tyre.

Nën-indeksi i **pengesave për hyrje në biznes**, është nën-indeksi vijues me vlerën më të lartë (7.9, 7.3 dhe 7.22), i cili konfirmon një ambient të favorshëm për fillimin e një biznesi nga perspektiva e pengesave administrative që lidhen me hyrjen në biznes.

Nga ana tjetër, nën-indeksi i administratës komunale ka marrë pikët më të ulëta (3.9), ngjashëm si rezultati i vitit të kaluar prej 3.5, duke treguar një kënaqësi të ulët të bizneseve me aftësitë e zyrtarëve komunalë dhe qëndrimet e tyre ndaj biznesit, si dhe drejtësinë në tenderim.

Dhjetë komunat me performancën më të mirë janë shumë të ngjashme me 10 performuesit më të mirë në vitin 2019 (Tabela 3.2). Këtu përfshihen Lipjani, Gjakova, Vitia, Rahoveci, Juniku, Hani i Elezit, Parteshi, Obiliqi, Vushtrria dhe Mitrovica. Të njëjtat komuna gjithashtu bien në kuartilin e sipërm të listës, duke konfirmuar kufirin e 10 performuesve më të mirë. Komunat me performancën më të mirë në vitin 2020, në një masë të madhe, janë gjithashtu ato që performuan më mirë në vitin 2019, me disa përjashtime. Figura 3.1 tregon indeksin e përbërë të IKK-së për secilën komunë.

TABELA 3.1 Nën-indekset e IKK-së, në nivel kombëtarë

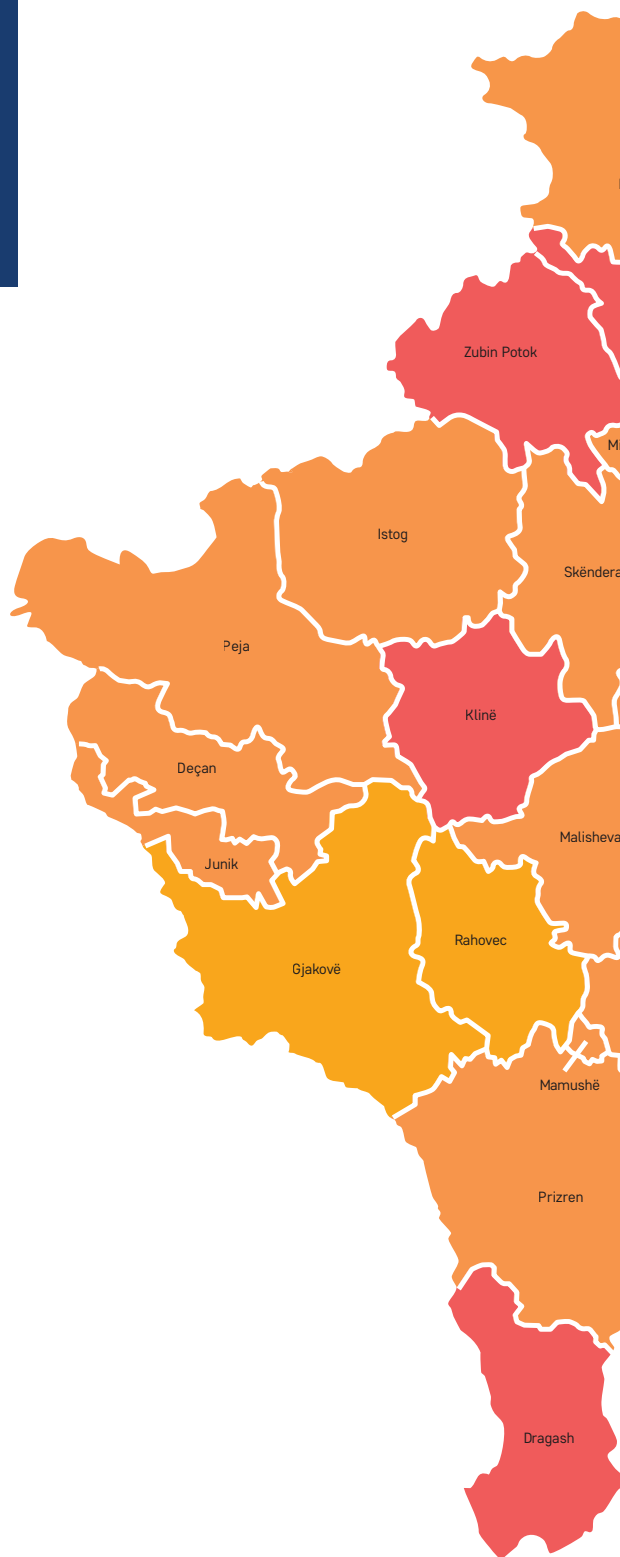
NËN-INDEKSI I IKK-SË		REZULTATI NË NIVEL KOMBËTARË		
		2018	2019	2020
	Barrierat e hyrjes në biznes	7.9	7.3	7.2
	Pjesëmarrja dhe parashikueshmëria	5.3	5.3	5.7
	Transparenca	4.1	4.3	4.9
	Kostot kohore	9.2	9.1	8.1
	Taksat dhe tarifat	6.2	6.2	5.9
	Administrata komunale	4.6	3.5	3.9
	Fuqia punëtore dhe shërbimet mbështetëse për biznese	4.7	4.7	6.1
	Infrastruktura komunale	6.5	6.5	6.3

Burimi: Anketat 2018-2019-2020, llogaritjet e autorëve

INDEKSI I KONKURRUESHMËRISË SË KOMUNAVE 2020

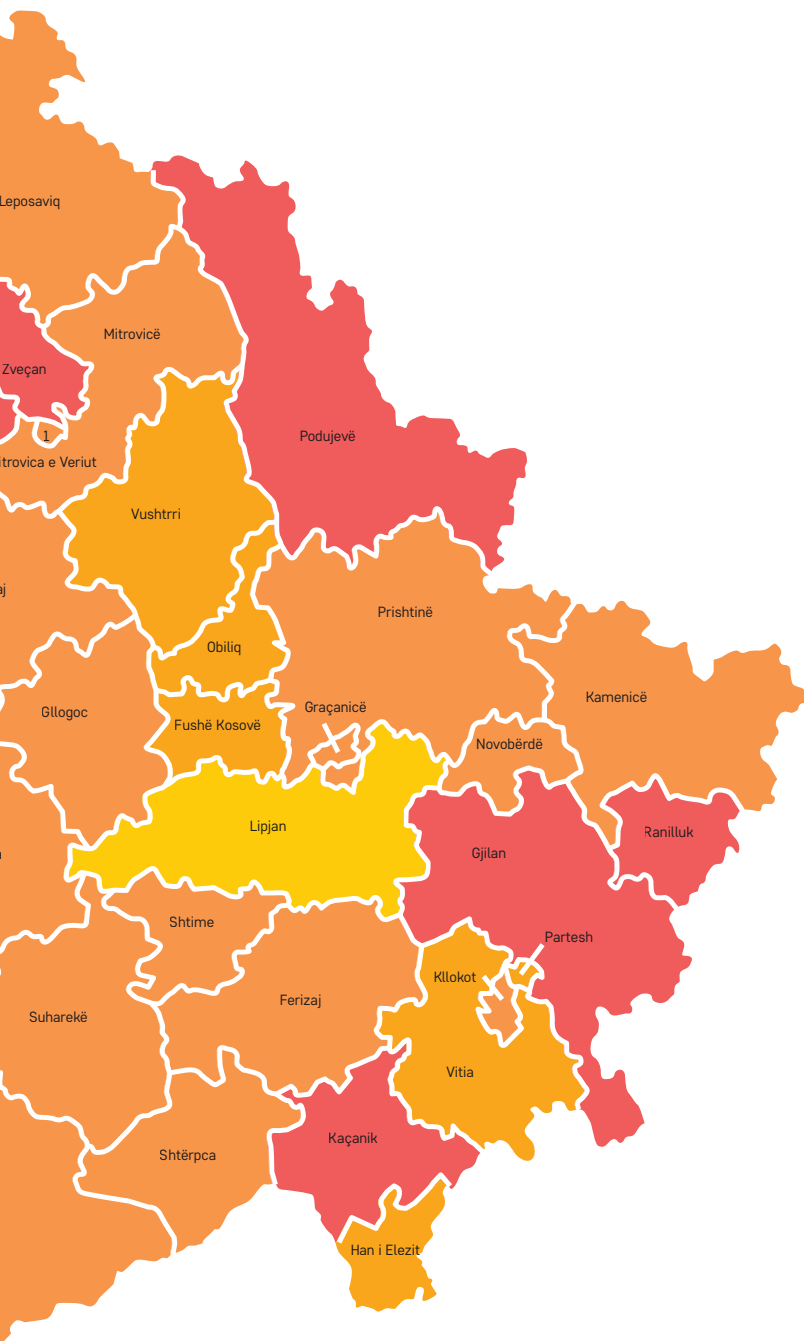
IKK- KOMUNAT ME PERFORMANCËN MË TË MIRË

KOMUNA	IKK		
	2020	2019	2018
Lipjan	7.6	6.8	7.0
Gjakovë	7.5	6.2	6.5
Viti	7.4	6.5	6.6
Rahovec	7.3	6.6	6.8
Junik	6.8	6.4	6.6
Hani i Elezit	6.7	6.2	6.5
Partesh	6.7	6.1	6.3
Obiliq	6.6	6.1	6.3
Vushtrri	6.5	5.8	5.9
Mitrovicë	6.5	5.7	6.0

0.0-1.0 1.0-2.0 2.0-3.0 3.0-4.0 4.0-5.0 5.0-6.0 6.0-7.0 7.0-8.0 8.0-9.0 9.0-10.0

KOMUNAT	IKK
Lipjan	7.62
Gjakovë	7.45
Viti	7.40
Rahovec	7.35
Fushë Kosovë	6.86
Hani i Elezit	6.74
Partesh	6.66
Obiliq	6.57
Vushtrri	6.53
Mitrovicë	6.49
Mamushë	6.47
Junik	6.47
Shtime	6.41
Prishtinë	6.41
Shtërpcë	6.35
Kllokot	6.23
Kamenicë	6.10
Suharekë	5.93
Istog	5.86
Graçanicë	5.84
Glogoc	5.77
Novobërdë	5.76
Ferizaj	5.76
Pejë	5.75
Leposaviq	5.74
Deçan	5.74
Mitrovicë e Veriut	5.74
Prizren	5.64
Malishevë	5.51
Klinë	5.47
Gjilan	5.40
Kaçanik	5.37
Podujevë	5.36
Ranillug	5.34
Zubin Potok	4.84
Zveçan	4.78
Dragash	4.73
Skenderaj	4.67

4 REZULTATET E NËN-INDEKSEVE

NËN-INDEKSI 1: BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES

Barrierat e hyrjes në biznes janë nën-indeksi i parë që analizuam në raportin tonë të IKK-së. Ky nën indeks mat lehtësinë me të cilën bizneset hyjnë në treg. Gjithashtu, ky nën-indeks vlerëson drejtësinë e konkurrencës në tregun vendor dhe gatishmërinë e komunave për të krijuar një mjedis të shëndetshëm afarist.

Ngjashëm me vitin e kaluar, bizneset i konsiderojnë barrierat për hyrje si treguesin më pak problematik në ndërveprim me komunat. Një nga arsytet pse ky nën-indeks performon më mirë se indekset e tjera është për shkak të përmirësimeve që komunat kanë bërë për të zvogëluar procedurat e gjata për regjistrimin e biznesit. Ky nën-indeks tejkalon vlerësimin e vetëm numrit të ditëve dhe dokumenteve të kërkuara për hapjen dhe funksionimin e një biznesi. I njëjti vlerëson edhe çështjet e tjera që janë të nevojshme për një biznes që të operojë në një mjedis të shëndetshëm dhe efikas afarist, siç janë niveli i ulët i informalitetit dhe konkurrenca e ndershme. Në raportin e Bankës Botërore të të bërit biznes, Kosova është ngjitur në pozitën e 57-të globale, e cila është më e lartë se dy vitet e fundit (pozicioni i 44-të në 2019 dhe pozicioni i 40-të në 2018).

Në këtë nën-indeks, në vitin 2020 të dhënat sugjerojnë se komuna me vlerësimin më të mirë është Vitia, me indeksin më të lartë prej 9.99 nga maksimumi i 10. Komunat me performancë të lartë pas saj janë Mamusha (9.93), Lipjani (9.71), Novobërda (9.01), Gjakova (9.67), Rahoveci (9.47), Klllokoti (8.80), Mitrovica e Veriut (8.36), Suhareka (8.27), Novobërda (8.23) dhe Leposaviqi (8.22) (Tabela 4.1.1.). Krahasuar me vitin e kaluar, këtë vit komunat në nën-indeksin e pengesave për hyrje kanë pësuar rënie. Sidoqoftë, pengesat në hyrje mbeten nën-indeksi me performancën më të mirë nga gjithë IKK-ja.

Figura 4.1.1. tregon rezultatin e pengesave në hyrje për biznese për të gjitha komunat në Kosovë. Ndërsa interpretohen rezultatet, duhet të kihet parasysh se bizneset në komuna më të vogla kanë qasje në shërbime më të bollshme dhe me fleksibile nga komuna në krahasim me komunat me dendësi më të madhe të bizneseve. Komunat ku bizneset kanë vështësi të hyjnë janë: Deçani (5.66), Malisheva (6.13), Klinë (6.16), Shtërpce (6.44) dhe Ferizaj (6.58).

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

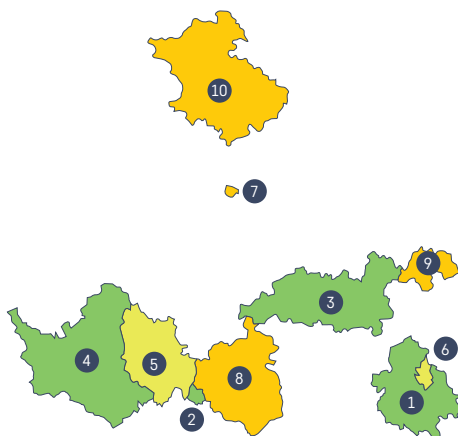
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.1.1

BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

KOMUNA	NËN-INDEKSI 1: BARRIERAT E HYRJES
1 Viti	9.99
2 Mamushë	9.93
3 Lipjan	9.71
4 Gjakovë	9.67
5 Rahovec	9.47
6 Klllokot	8.80
7 Mitrovicë e Veriut	8.36
8 Suharekë	8.27
9 Novobërdë	8.23
10 Leposaviq	8.22

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.1.1

BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES

7.23

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Viti	9.99
Mamushë	9.93
Lipjan	9.71
Gjakovë	9.67
Rahovec	9.47
Klllokot	8.80
Mitrovicë e Veriut	8.36
Suharekë	8.27
Novobërdë	8.23
Leposaviq	8.22
Fushë Kosovë	8.14
Vushtrri	8.09
Junik	7.89
Mitrovicë	7.86
Gllgoc	7.76
Pejë	7.75
Shtërpcë	7.58
Prishtinë	7.57
Zubin Potok	7.57
Shtime	7.25
Obiliq	7.10
Hani i Elezit	6.99
Kaçanik	6.95
Malishevë	6.79
Graçanicë	6.68
Gjilan	6.51
Kamenicë	6.45
Klinë	6.39
Deçan	6.15
Zveçan	5.95
Prizren	5.92
Skenderaj	5.57
Ranillug	5.36
Istog	5.33
Podujevë	4.79
Partesh	4.75
Dragash	4.60
Ferizaj	4.39

Nën-indeksi i barrierave për hyrje në biznes paraqet kohën dhe dokumentet që kërkohen për bizneset për t'u futur në treg, shkallën në të cilën bizneset i shohin këto kosto si barriera dhe shkallën në të cilën bizneset konsiderojnë se konkurrenca e tyre është e përfshirë në ekonomi joformale.

Në nivel kombëtar, numri i ditëve që bizneseve ju duhet për të mbledhur të gjitha dokumentet e kërkuara dhe për të përfunduar procedurën e regjistrimit të biznesit është 8.09 ditë, një ulje nga viti i kaluar kur ky numër ishte 13.7 ditë. Numri i dokumenteve të kërkuara, pavarësisht nga lloji i biznesit është 7.63. Pra, mesatarisht, krijimi i një biznesi është mjaft i shpejtë dhe efikas. Tabela 4.1.2 dhe diskutimi që vijon tregojnë se ka shumë komuna ku procesi zgjat më tepër (për shembull në Deçan, procesi zgjat deri në mesatarisht 64 ditë në vit).

Ekonomia joformale, nga ana tjetër, siç diskutohet në pjesën e sfondit të raportit, përbën një pengesë të madhe për një konkurrencë të ndershme në Kosovë. Në këtë mënyrë, për të ruajtur konkurrencën e tyre, bizneset, në një mjedis ku informaliteti është deri në një të tretën e PBB-së, bizneset shtyhen të angazhohen në një lloj të ekonomisë joformale. Mesatarisht, 12.5 përqind e bizneseve mendojnë se konkurrentët e tyre janë të angazhuar në ekonomi joformale. Në një nivel më i zbërthyer i nën-indeksit është paraqitur në Tabelën 4.1.3, ku shihet se dallimet e rezultateve të komponentëve të ndryshëm të nën-indeksit të barrierave të hyrjes në treg është më i madh.

TABELA 4.1.2 Komponentët e nën-indeksit të barrierave të hyrjes në biznes në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: BARRIERAT E HYRJES NË BIZNES	MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR
Sa ka zgjatur procesi i fillimit të biznesit? (numri i ditëve)	8.09
Sa dokumente kërkohen për regjistrimin e biznesit? (numër)	7.63
A mendoni se konkurrentët tuaj janë të angazhuar në ekonominë joformale?	12.5%
A e konsideroni numrin e dokumenteve të kërkuara për hapjen e biznesit si pengesë? (% po)	22.05%

TABELA 4.1.3 Nën-indeksi i barrierave të hyrjes për secilin rajon dhe komunë

Rajoni	Sa ka zgjidhur procesin e fillimit të biznesit? (numri i ditëve)	Sa dokumente kërkohen për regjistrimin e biznesit? (numër)	A mendoni se konkurentët tuaj janë të angazhuar në ekonominë informale?	A e konsideroni numrin e dokumenteve të kërkuara për hapjen e biznesit si pengesë? (% po)
Ferizaj	8.68	4.19	12%	25%
Ferizaj	3.46	6.53	23.0%	60.0%
Hani i Elezit	5.04	3.07	4.4%	8.4%
Kaçanik	7.20	4.02	12.9%	22.8%
Shtime	8.84	4.59	16.1%	27.7%
Shtërpcë	18.83	2.75	3.4%	6.5%
Gjakovë	11.30	3.50	8%	15%
Gjakovë	2.08	2.06	2.1%	4.2%
Junik	11.54	3.94	3.3%	6.4%
Malishevë	20.28	4.49	20.0%	33.3%
Gjilan	8.86	5.15	15%	31%
Gjilan	10.38	4.18	5.0%	9.5%
Kamenicë	10.71	5.01	19.4%	32.5%
Kllokot	4.76	5.28	1.2%	55.0%
Novobërdë	4.43	2.36	1.6%	3.1%
Partesh	13.00	13.48	30.8%	47.1%
Ranillug	17.57	4.58	48.6%	65.4%
Viti	1.16	1.18	1.8%	1.6%
Pejë	13.57	5.67	13%	22%
Deçan	20.10	4.40	15.3%	26.5%
Istog	24.51	9.44	12.4%	22.1%
Klinë	7.29	4.89	21.3%	35.1%
Pejë	2.37	3.95	3.2%	6.1%

Rajoni	Sa ka zgjidhur procesin e fillimit të biznesit? (numri i ditëve)	Sa dokumente kërkohen për regjistrimin e biznesit? (numër)	A mendoni se konkurentët tuaj janë të angazhuar në ekonominë informale?	A e konsideroni numrin e dokumenteve të kërkuara për hapjen e biznesit si pengesë? (% po)
Mitrovicë	7.79	5.02	13%	27%
Leposaviq	5.00	3.24	1.0%	60.0%
Mitrovicë e Veriut	4.60	4.96	3.3%	6.5%
Mitrovicë	10.66	5.24	0.6%	1.2%
Shenderaj	4.28	3.53	59.4%	74.5%
Vushtrri	9.60	3.85	3.3%	6.4%
Zubin Potok	14.96	6.23	13.6%	24.0%
Zveçan	5.45	8.07	8.9%	16.4%
Prishtinë	10.51	3.71	9%	15%
Glogoc	2.60	2.28	0.5%	1.0%
Fushë Kosovë	5.72	2.00	17.1%	29.2%
Graçanicë	16.24	5.54	1.3%	2.5%
Lipjan	1.12	1.11	3.2%	6.3%
Obiliq	7.01	3.75	18.5%	31.2%
Podujevë	38.20	6.13	19.7%	32.9%
Prishtinë	2.69	5.13	1.3%	1.1%
Prizren	3.82	2.88	26	31%
Dragash	9.55	4.93	68.6%	33.0%
Mamushë	1.82	1.28	4.1%	33.0%
Prizren	3.47	4.64	31.6%	48.0%
Rahovec	1.21	1.23	5.7%	10.9%
Suharekë	3.04	2.32	18.5%	31.3%

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTOREVE.

NËN-INDEKSI 2: TRANSPARENCA

Nën-indeksi i dytë mat performancën e komunave në transparencë. Në këtë nën-indeks kemi matur se sa transparente komunat janë në lidhje me bizneset. Zhvillimi lokal varet shumë nga mënyra se sa është e hapur dhe e gatshme një komunë të bashkëpunoj me sektorin privat. Komunat me një shkallë më të lartë të transparencës kanë zhvillimin më të madh ekonomik. Për më tepër, shpërndarja e informacionit publik është një parakusht për qytetarët dhe bizneset që të ushtrojnë të drejtat e tyre individuale. Kosova ende po përpiqet të ndërtojë institucione transparente dhe të përgjegjshme që do të siguronin një nivel më të lartë të llogaridhënies ndaj qytetarëve të saj. Megjithatë, sipas një raporti të fundit të botuar nga organizata mbikëqyrëse Transparency International, Kosova u rangua në vendin e 36 në Indeksin e Perceptimit të Korrupsionit, që është në vetvetë një përparim në krahasim me vitet e fundit.¹ Megjithatë, transparenca në qeverisjen ekonomike lokale ndryshon nga transparenca e përgjithshme në mbarë vendin. Komunat e Kosovës vuajnë nga nivele të larta të korrupsionit në nivel lokal, informalitet dhe mungesë të llogaridhënies.

Nën-indeksi i IKK-së mbi transparencën kap qasjen e përgjithshme të biznesit në informata dhe dokumente të ndryshme publike në nivel lokal. Ky nën-indeks përbëhet nga disa tregues lidhur me perceptimin e biznesit lidhur me qasjen në buxhetin komunal, tenderët publikë, informacionin mbi licencat dhe rregulloret që kanë të bëjnë me procedurat operative të lidhura me biznesin. Tabela e mëposhtme rendit komunat me performancë më të lartë sa i përket transparencës. Komuna e Lipjanit ka marrë rezultatin më të lartë të indeksit prej 9.56 nga 10, ndjekur nga Gjakova (9.15), Vitia (9.11), Rahoveci (8.77), Fushë Kosova (8.05).

Nga ana tjetër, siç tregohet më poshtë në figurën 4.2.1, në fund të listës renditen Zveçani (1.21), Zubin Potoku (2.14) dhe Leposaviqi (3.05).

¹ Transparency International (2020). Indeksi i perceptimit të korrupsionit. Kosovë. I qasshëm online.: <https://www.transparency.org/cpi2019>

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

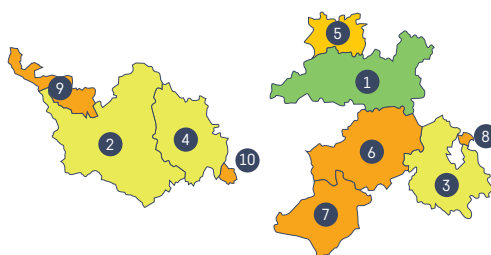
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.2.1

TRANSPARENCA, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

KOMUNA	NËN-INDEKSI 1: TRANSPARENCA
1 Lipjan	9.56
2 Gjakovë	9.15
3 Viti	9.11
4 Rahovec	8.77
5 Fushë Kosovë	8.05
6 Ferizaj	7.47
7 Shtërpçë	7.46
8 Partesh	7.22
9 Junik	7.18
10 Mamushë	7.01

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.2.1

REZULTATI I NËN-INDEKSIT TË TRANSPARENÇËS

5.70

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Lipjan	9.56
Gjakovë	9.15
Viti	9.11
Rahovec	8.77
Junik	8.05
Ferizaj	7.47
Shtërpçë	7.46
Partesh	7.22
Fushë Kosovë	7.18
Mamushë	7.01
Shtime	6.96
Hani i Elezit	6.95
Vushtrri	6.84
Mitrovicë	6.61
Skenderaj	6.22
Kaçanik	6.19
Kamenicë	6.18
Obiliq	5.85
Kllokot	5.66
Prizren	5.49
Podujevë	5.30
Novobërdë	5.15
Klinë	5.13
Istog	4.96
Graçanicë	4.77
Gjilan	4.54
Pejë	4.53
Suharekë	4.48
Prishtinë	4.36
Ranillug	4.34
Mitrovicë e Veriut	4.24
Malishevë	4.19
Deçan	4.12
Dragash	3.11
Glogoc	3.06
Leposaviq	3.05
Zubin Potok	2.14
Zveçan	1.21

Informatat mbi treguesit e transparencës janë mbledhur përmes katër pyetjeve të ndryshme (shih tabelën 4.2.2) rreth perceptimit të bizneseve që kanë të bëjnë me transparencën e qeverive lokale. Më konkretisht, bizneseve u është kërkuar që të vlerësojnë secilin tregues në një shkallë prej 1 deri në 5, ku 1 tregon mungesë të qasje, dhe 5 qasje të lehtë në informacion. Në nivel të përgjithshëm, rezultati mesatar i qasjes në informata mbi buxhetin komunal ishte 3.09 ndërsa qasja në informata lidhur me rregulloret vendore lidhur me biznesin ishte 3.3. Paksa më e kënaqshme është niveli i transparencës kur bëhet fjalë për informacion mbi licencat e biznesit lokal: rezultati mesatar në nivel kombëtar ishte 3.3 pikë të intensitet. Nga ana tjetër, rezultati më i ulët,

sa i përket treguesve të transparencës, ka marrë perceptimi i bizneseve në Kosovë lidhur me qasjen në informata mbi tenderët publikë në nivel lokal (Tabela 4.2.3). Krahasuar me vitin e kaluar, gjatë këtij viti nën-indeksi i vlerësimit të niveleve të transparencës ka shfaqur përmirësime të lehta në të katër treguesit që kemi matur.

Megjithatë, rezultatet e zërthyera të komunave për këtë nën-indeks nuk tregojnë progres të mjaftueshëm në krahasim me rezultatet e vitit të kaluar. Përmirësimet në transparencë duhet të vijnë jo vetëm nga reformat e bëra brenda komunave, por duhet të jenë rezultat i një përpjekjeje të përbashkët midis administratave lokale dhe qeverisë.

TABELA 4.2.2 Komponentët e nën-indeksit të transparencës në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: TRANSPARENCA	MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR
Si e vlerësoni qasjen në informata mbi buxhetin komunal?	3.09
Si e vlerësoni qasjen në informata rreth rregulloreve lokale?	3.27
Si e vlerësoni qasjen në informacion në lidhje me licencat lokale për funksionimin e biznesit?	3.27
Si do ta vlerësonit qasjen në informata lidhur me tenderët e ardhshëm që do të shpallen nga komuna juaj?	2.68

Tabela 4.2.3 Nën-indeksi i transparencës për secilin rajon dhe komunë

	<i>Si e vlerësoni qasjen në informata mbi buxhetin komunal?</i>	<i>Si e vlerësoni qasjen në informata rreth rregulloreve lokale?</i>	<i>Si e vlerësoni informacion në lidhje me licencat lokale për funksionimin e biznesit?</i>	<i>Si do ta vlerësonit qasjen në informata lidhur me tenderët e ardhshëm që do të shpallen nga komuna juaj?</i>
Rajoni	3.47	3.71	3.77	2.88
Ferizaj	3.81	3.80	3.75	3.02
Ferizaj	3.50	3.59	3.98	2.70
Hani i Elezit	2.84	3.42	3.85	2.78
Kaçanik	3.74	3.97	3.56	2.48
Shtime	3.45	3.76	3.71	3.43
Shtërpcë				
Rajoni	3.41	3.49	3.48	3.34
Gjakovë	4.31	4.08	4.00	3.92
Gjakovë	3.16	3.66	3.72	3.49
Junik	2.76	2.72	2.71	2.61
Malishevë				
Rajoni	3.40	3.42	3.23	2.73
Gjilan	3.05	3.06	3.10	1.89
Gjilan	3.46	3.57	3.57	2.31
Kamenicë	3.44	3.63	2.83	2.43
Kllokot	2.87	3.29	2.93	2.69
Novobërdë	3.55	3.65	3.59	3.33
Partesh	2.84	2.80	2.76	2.74
Ranillug	4.80	3.98	3.80	3.76
Viti				
Rajoni	2.87	3.12	2.92	2.35
Deçan	2.93	3.03	2.60	2.10
Deçan	2.93	3.27	3.09	2.25
Istog	2.99	3.10	3.04	2.68
Klinë	2.63	3.10	2.95	2.39
Pejë				
Rajoni	2.69	2.83	2.88	2.51
Mitrovicë	2.31	2.28	2.96	1.96
Leposaviq	2.90	3.09	2.68	2.11
Mitrovicë e Veriut	3.06	3.55	3.45	3.34
Mitrovicë	3.23	3.32	3.31	3.15
Skenderaj	3.29	3.42	3.83	3.14
Vushtrri	2.07	2.12	2.14	2.20
Zubin Potok	2.00	2.05	1.78	1.65
Zveçan	3.12	3.36	3.39	2.68
Prishtinë	1.93	2.57	3.09	1.81
Gllgoc	3.81	3.82	3.93	3.48
Fushë Kosovë	3.09	3.02	2.94	2.35
Graçanicë	4.24	4.16	4.21	4.13
Lipjan	2.98	3.65	3.64	2.18
Obiliq	2.75	3.24	3.34	2.59
Podujevë	3.05	3.10	2.59	2.19
Prishtinë	4.24	3.51	3.21	4.09
Prizren	7.47	4.12	2.85	9.27
Dragash	3.37	3.47	3.86	3.18
Mamushë	3.11	3.27	2.98	2.83
Prizren	4.50	3.98	3.76	3.68
Rahovec	2.76	2.70	2.61	1.47
Dragash				

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARTIJET E AUTORËVE.

NËN-INDEKSI 3: PJESËMARRJA DHE PARASHIKUESHMËRI

Nën-indeksi 3 tregon masën në të cilën bizneset në Kosovë marrin pjesë në vendimmarrjen vendore dhe masën në të cilën ato konsiderojnë se qeveria është e hapur për të bashkëpunuar me ta drejt arritjes së qëllimeve të përbashkëta. Një formë e zakonshme e ndërveprimit midis institucioneve të qeverisjes dhe bizneseve në nivel lokal janë debate publike. Komunave u kërkohet me ligj që të takohen me bizneset dy herë në vit (ligji nr. 03/L-040 mbi qeverisjen lokale). Rregulloret lokale, qeverisja, planet e zhvillimit lokal dhe dokumentet e tjera strategjike duhet të diskutohen dhe të hartohen në bashkëpunim të ngushtë me bizneset. Ky lloj bashkëpunimi promovon interesat e të dyja palëve dhe gjithashtu nivelon pritjet e secilit.

Ky nën-indeks vlerëson dy dimensione të rëndësishme sa i përket marrëdhënieve të qeverisë lokale dhe bizneseve. Në mënyrë specifike, synohet që të vlerësohet shkalla në të cilën komunat përfshijnë bizneset në debate publike dhe vendimmarrje, dhe sa kanë besim bizneset se mund të parashikojnë ndryshimet e politikave publike apo rregulloreve në nivel lokal.

Tabela në vijim tregon rezultatet e nën-indeksit 3 në nivel kombëtar. Në një shkallë prej 1-10, Gjakova ka marrë pikët më të larta (9.67) dhe është performuesi më i mirë. Ngjashëm me vitin e kaluar, Vitia (9.31) dhe Lipjani (9.17) janë në krye të listës, ndjekur nga Rahoveci (9.22) dhe Klllokoti (7.03).

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

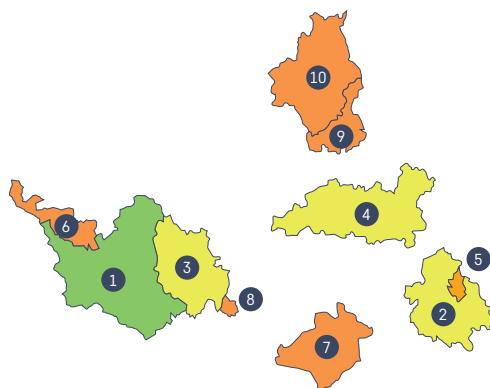
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.3.1

PJESËMARRJA DHE PARASHIKUESHMËRIA, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

NËN-INDEKSI 3: PJESËMARRJA DHE PARASHI- KUESHMËRIA

KOMUNA	
1	Gjakovë 9.67
2	Viti 9.31
3	Rahovec 9.22
4	Lipjan 9.17
5	Klllokot 7.03
6	Junik 6.45
7	Shtërpcë 6.45
8	Mamushë 6.40
9	Obiliq 6.32
10	Vushtrri 6.01

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.3.1

PJESËMARRJA DHE PARASHIKUESHMËRIA

4.94

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Gjakovë	9.67
Viti	9.31
Rahovec	9.22
Lipjan	9.17
Klllokot	7.03
Shtërpcë	6.45
Fushë Kosovë	6.45
Mamushë	6.40
Obiliq	6.32
Vushtrri	6.01
Skenderaj	5.73
Mitrovicë	5.73
Partesh	5.61
Hani i Elezit	5.53
Shtime	5.48
Prishtinë	5.36
Istog	5.17
Junik	5.14
Suharekë	5.12
Mitrovicë e Veriut	4.88
Klinë	4.39
Kamenicë	4.22
Podujevë	4.22
Deçan	3.76
Pejë	3.74
Prizren	3.66
Ferizaj	3.60
Dragash	3.55
Gjilan	3.53
Novobërdë	3.50
Zubin Potok	3.01
Leposaviq	2.95
Kaçanik	2.85
Glllogoc	2.64
Zveçan	2.28
Malishevë	2.26
Graçanicë	1.90
Ranillug	1.71

Renditja mesatare e pyetjeve përbërëse të nën-indeksit 3 është paraqitur në tabelën 4.3.2. Mesataret kombëtare paraqesin përgjigjet e anketës, në një shkallë prej 1 deri në 5, duke shpjeguar frekuencën, ku 1 paraqet asnjëherë ndërsa 5 paraqet gjithmonë. Mesatarisht, në nivel kombëtar, bizneset kanë ranguar me 2.68 saktësinë kohore të informacionit nga institucionet nga maksimumi prej 5 që paraqet një ulje prej 0.2 pikëve nga viti paraprak. Ndërsa pjesëmarrja aktuale në debatet publike nga bizneset ka marrë pikë më të ulëta prej 1.93.

Rezultatet nga tabela më poshtë tregojnë se ekziston një performancë disi e pakënaqshme e administratave lokale

në përfshirjen aktive të bizneseve. Rezultatet nga tabela e mëposhtme tregojnë se ekziston performanca disi e pakënaqshme e administratave lokale kur bëhet fjalë për bashkëpunimin dhe përfshirjen e sektorit privat në proceset e vendimmarrjes.

Një nivel më i zbrërthyer është paraqitur në Tabelën 4.3.3, ku shihen dallimet në rezultate të komponentëve të nën-indeksit 3 të IKK-së, atë të pjesëmarrjes dhe parashikueshmërisë, për çdo rajon dhe komunë. Rezultatet e performancës janë të ulëta në të gjithë tabelën dhe sinjalizojnë një rezultat të unifikuar për indeksin pavarësisht nga rajoni edhe pse ka pak përmirësime.

TABELA 4.3.2 Komponentët e nën-indeksit të pjesëmarrjes dhe parashikueshmërisë në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: PJESËMARRJA DHE PARASHIKUESHMËRIA

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR SCALE OF 1 TO 5

A jeni informuar me kohë për ndryshimet në rregulloret dhe udhëzimet administrative nga komuna? (1- kurrë, 5- gjithnjë)

2.68

Sa shpesh keni marrë pjesë në debatet publike që organizohen nga komuna? (1- kurrë, 5- gjithnjë)

1.93

Sa shpesh mendoni se rregulloret e reja komunale dhe udhëzimet administrative të ngritura gjatë debateve publike, mbrojnë interesat e bizneseve? (1- kurrë, 5- gjithnjë)

2.62

Sa shpesh prisni që rregulloret komunale të zbatohen? (1- kurrë, 5- gjithnjë)

2.90

A jeni informuar me kohë për debatet publike komunale lidhur me ndryshimet në politikat publike, rregullat dhe rregulloret komunale? (1- kurrë, 5- gjithnjë)

2.45

Tabela 4.3.3 Nën-indeksi i pjesëmarrjes dhe parashikueshmërisë për çdo rajon dhe komunë

Rajoni	Ferizaj	2.72	1.91	2.54	3.03	2.50	Rajoni	Mitrovicë	2.54	1.78	2.50	2.82	2.50	2.50
		A jeni informuar me kohë për ndryshimet dhe udhëzimet administrative nga komuna? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Sa shpesh keni marrë pjesë në debatet publike që organizohen nga komuna? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Sa shpesh mendoni se rregulloret e reja komunale dhe udhëzimet administrative të ngritura gjatë debatëve publike, mbrojnë interesat e bizneseve? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Sa shpesh që rregulloret komunale të zbatohen? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	A jeni informuar me kohë për debatet publike komunale lidhur me ndryshimet politikat publike, rregulloret komunale? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Rajoni			Sa shpesh keni marrë pjesë në debatet publike që organizohen nga komuna? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Sa shpesh mendoni se rregulloret e reja komunale dhe udhëzimet administrative të ngritura gjatë debatëve publike, mbrojnë interesat e bizneseve? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	Sa shpesh prisni që rregulloret komunale të zbatohen? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	A jeni informuar me kohë për debatet publike komunale lidhur me ndryshimet politikat publike, rregulloret komunale? (1- kurrë, 5- gjithnjë)	
Rajoni	Ferizaj	2.72	1.91	2.54	3.03	2.50	Rajoni	Mitrovicë	2.54	1.78	2.50	2.82	2.50	
	Ferizaj	2.45	2.14	2.30	2.26	2.15		Leposaviq	1.71	1.42	2.33	3.00	1.66	
	Hani i Elezit	3.01	2.21	2.85	2.85	2.84		Mitrovicë e Veriut	2.64	1.35	2.94	3.07	2.66	
	Kaçanik	2.31	1.37	1.97	2.56	1.91		Mitrovicë	3.54	1.93	2.60	2.76	3.21	
	Shtime	3.12	1.75	2.17	3.63	2.91		Skenderaj	2.99	2.65	2.81	2.88	2.79	
	Shtërpcë	2.69	2.08	3.42	3.84	2.71		Vushtri	3.25	1.60	2.73	3.37	3.28	
								Zubin Potok	1.81	1.42	2.27	2.90	1.82	
Rajoni	Gjakovë	3.12	2.40	3.11	3.12	2.80	Rajoni	Prishtinë	2.74	2.06	2.69	3.03	2.44	
	Gjakovë	4.06	4.04	3.90	3.78	3.71		Glogoc	1.69	1.11	2.21	2.77	1.89	
	Junik	3.73	1.75	2.99	3.17	3.25		Fushë Kosovë	2.38	1.69	2.65	3.52	2.77	
	Matishevë	1.58	1.40	2.45	2.41	1.42		Graçanicë	2.01	1.60	2.01	1.91	1.46	
Rajoni	Gjilan	2.86	1.93	2.75	2.94	2.50		Lipjan	4.19	3.69	3.65	3.61	3.67	
	Gjilan	2.48	1.67	2.01	2.66	2.25		Obiliq	3.36	2.08	3.39	3.38	2.50	
	Kamenicë	2.19	1.70	2.40	2.95	2.62		Podujevë	2.55	1.98	2.23	2.97	2.27	
	Kllokot	3.51	1.09	3.62	3.81	3.31		Prishtinë	3.02	2.29	2.64	3.04	2.56	
	Novobërdë	2.50	1.28	2.26	2.69	2.20	Rajoni	Prizren	2.89	2.29	2.91	3.04	2.69	
	Partesh	3.41	2.39	2.82	2.94	2.40		Dragash	2.32	1.63	2.14	2.84	2.11	
	Ranillug	1.71	1.25	2.13	2.06	1.45		Mamushë	2.89	1.66	3.68	3.22	3.19	
	Viti	4.24	4.11	4.02	3.47	3.24		Prizren	2.45	1.64	2.27	2.54	2.32	
Rajoni	Pejë	2.44	1.98	2.51	2.95	2.14		Rahovec	4.00	3.96	3.89	3.70	3.34	
	Deçan	2.07	2.02	2.53	2.84	1.88		Suharekë	2.77	2.58	2.55	2.93	2.48	
	Istog	2.48	2.50	2.92	3.07	2.31								
	Klinë	2.80	1.73	2.48	2.83	2.34								
	Pejë	2.40	1.66	2.12	3.08	2.03								

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

NËN-INDEKSI 4: KOSTOT KOHORE

Qeveritë lokale luajnë një rol vendimtar në ofrimin e shërbimeve për publikun dhe bizneset në veçanti. Procedura të shumta burokratike pengojnë operacionet efikase të bizneseve. Për më tepër, kontaktet e shpeshta ndërmjet bizneseve dhe zyrtarëve publikë ushqejnë afërsinë midis tyre, gjë që më pas mund të promovoj sjellje korruptive. Megjithatë, siç tregojnë të dhënat nga studimi i IKK-së, në përgjithësi bizneset në Kosovë kanë relativisht pak vizita nga zyrtarë komunal dhe kanë pak kontakt me zyrtarë publikë. Për më tepër, Kosova renditet relativisht lartë në raportin e të bërit biznes të Bankës Botërore pasi në mënyrë sistematike ka përmirësuar lehtësinë e bërjes biznes.

Nën-indeksi i lidhur me koston kohore me të cilën përballet biznesi, është llogaritur duke përdorur të dhënat për kohën që shpenzojnë bizneset gjatë vitit në kontakt me zyrtarët e qeverisë vendore për përmbushjen e detyrimeve ndaj autoriteteve lokale. Më konkretisht, për të ndërtuar këtë nën-indeks, janë përdorur informata për numrin e zyrave që bizneset duhet të vizitojnë, si dhe numrin e ditëve që shpenzojnë bizneset me zyrtarët publikë gjatë vitit, si dhe numrin e vizitave nga inspektorët përkatës lokalë.

Tabela 4.4.1 liston shtatë komunat që kanë pasur performancën më të mirë bazuar në perceptimet nga bizneset lidhur me koston kohore. Pak a shumë të njëjtat komuna janë ranguar më lartë si vitin e kaluar, dhe dominojnë komunat e vogla. Komuna e Leposaviqit (9.93) renditet si e para me rezultatin më të lartë prej 9.93 nga 10, pasuar nga Mitrovica e Veriut (9.57) dhe Vitia (9.39).

Gjithashtu fundi i listës është pak a shumë i njëjtë me vitin e kaluar. Komunat me performancë më të ulët janë Skenderaji (1.38), Istogu (3.8) and Shtimja (6.33). Figura 4.4.1 vizualizon renditjen e plotë të nën-indeksit.

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

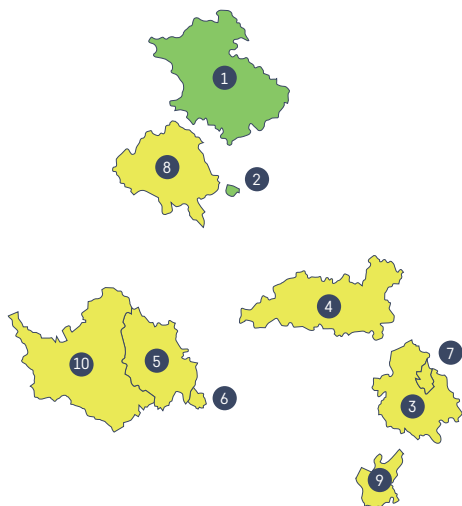
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.4.1

KOSTOT KOHORE - KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

KOMUNA	NËN-INDEKSI 4: KOSTOT KOHORE
1 Leposaviq	9.93
2 Mitrovicë e Veriut	9.57
3 Viti	9.39
4 Lipjan	9.27
5 Rahovec	9.22
6 Mamushë	9.21
7 Kllokot	9.16
8 Zubin Potok	9.09
9 Hani i Elezit	9.04
10 Gjakovë	8.88

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.4.1

REZULTATI I NËN-INDEKSIT TË KOSTOS KOHORE

8.10

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Leposaviq	9.93
Mitrovicë e Veriut	9.57
Viti	9.39
Lipjan	9.27
Rahovec	9.22
Mamushë	9.21
Kllokot	9.16
Zubin Potok	9.09
Hani i Elezit	9.04
Gjakovë	8.88
Prishtinë	8.82
Novobërdë	8.77
Ferizaj	8.71
Malishevë	8.66
Pejë	8.61
Zveçan	8.53
Kamenicë	8.50
Suharekë	8.50
Obiliq	8.48
Glllogoc	8.38
Dragash	8.32
Ranillug	8.30
Kaçanik	8.29
Graçanicë	8.20
Shtërpcë	8.19
Prizren	8.16
Fushë Kosovë	8.13
Vushtrri	7.98
Partesh	7.72
Mitrovicë	7.71
Klinë	7.64
Gjilan	7.58
Junik	7.50
Podujevë	7.30
Deçan	6.71
Shtime	6.33
Istog	3.80
Skenderaj	1.38

Në nivel kombëtar, rezultati mesatar është mesatarja e numrit aktual të ditëve (ose numrin vizitave nga inspektorët lokalë) që bizneset shpenzojnë gjatë një viti për secilin tregues që është përdorur për të llogaritur këtë nën-indeks. Bizneset në Kosovë shpenzojnë mesatarisht 4.73 ditë gjatë vitit për takime zyrtare dhe kontakte me zyrtarët lokalë që është afër 2 ditë më pak se vitin e kaluar. Nga ana tjetër, ata vizitohen nga inspektorët lokalë mesatarisht 4.46 herë në vit. Numri i zyrave që bizneset duhet të vizitojnë në mënyrë që të jenë në përputhje me rregulloret dhe detyrimet ndaj qeverisë vendore mbetet e ulët. Bizneset në mesatare vizitojnë 2.15 zyre për të përmbushur obligimet e tyre karshi këtyre institucioneve (tabela 4.4. 2).

Pikët për treguesit individualë për të gjitha komunat dhe të agreguara në nivel rajonal, janë paraqitur në tabelën 4.4.3. Në përputhje me rezultatet e vitit të kaluar, të dhënat për këtë vit tregojnë se bizneset në Shtime, Istog and Skenderaj a janë vizituar nga inspektorët lokalë përgjatë vitit mesatarisht dy herë më shumë se mesatarja kombëtare.

TABELA 4.4.2 Komponentët e nën-indeksit të kostos kohore në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: KOSTOT KOHORE

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

Sa ditë brenda një viti keni kontakte me zyrtarët komunal, lidhur me përmbushjen e obligimeve ndaj komunës?

4.73

Sa herë gjatë vitit ju jeni vizituar nga inspektorë të ndryshëm?

4.69

Mesatarisht, sa zyra keni nevojë për të vizituar brenda një viti për të përmbushur detyrimet tuaja ndaj komunës?

2.15

Tabela 4.4.3 Nën-indeksi i kostos së kohës për çdo rajon dhe komunë

Sa ditë brenda një viti keni kontakte me zyrtarët komunal, lidhur me përbushjen e obligimeve ndaj komunës?

Sa herë gjatë vitit ju jeni vizituar nga inspektorë të ndryshëm?

Mesatarisht, sa zyra keni nevojë për të vizituar brenda një viti për të përbushur detyrimet tuaja ndaj komunës?

Sa ditë brenda një viti keni kontakte me zyrtarët komunal, lidhur me përbushjen e obligimeve ndaj komunës?

Sa herë gjatë vitit ju jeni vizituar nga inspektorë të ndryshëm?

Mesatarisht, sa zyra keni nevojë për të vizituar brenda një viti për të përbushur detyrimet tuaja ndaj komunës?

Rajoni	Ferizaj	3.65	4.74	2.09	Mitrovicë	6.16	6.61	1.94
	Ferizaj	2.85	1.50	1.80	Leposaviq	0.48	0.74	0.26
	Hani i Elezit	2.10	1.53	1.37	Mitrovicë e Veriut	0.98	0.17	0.90
	Kaçanik	2.16	4.17	2.15	Mitrovicë	3.45	7.71	2.28
	Shtime	7.72	7.68	3.89	Skenderaj	29.42	28.07	4.79
	Shtërpcë	3.43	8.81	1.24	Vushitri	3.30	5.90	2.16
	Zubin Potok				Zubin Potok	3.70	0.51	1.19
	Zveçan				Zveçan	1.79	3.17	1.99
Rajoni	Gjakovë	2.67	3.73	1.68	Prishtinë	3.58	4.22	1.91
	Gjakovë	1.80	1.84	1.63	Glllogoc	3.67	3.17	1.92
	Junik	3.20	4.83	2.12	Fushë Kosovë	3.70	7.71	2.59
	Malishevë	3.01	4.51	1.30	Graçanicë	4.01	4.38	1.94
	Lipjan				Lipjan	1.22	1.32	1.16
	Obiliq				Obiliq	3.96	3.54	1.62
	Podujevë				Podujevë	6.78	5.00	2.89
	Prishtinë				Prishtinë	1.71	4.44	1.27
Rajoni	Prizren	2.11	2.79	1.75	Prizren	2.11	2.79	1.75
	Dragash				Dragash	3.76	4.00	1.85
	Mamushë				Mamushë	1.04	2.91	1.00
	Prizren				Prizren	2.49	3.00	2.55
	Rahovec				Rahovec	1.21	1.23	1.27
	Suharekë				Suharekë	2.06	2.80	2.06
Rajoni	Pejë	10.37	5.41	3.22				
	Deçan	14.54	3.57	2.78				
	Istog	21.16	10.00	5.44				
	Klinë	3.99	4.72	2.85				
	Pejë	1.79	3.36	1.82				

NËN-INDEKSI 5: TAKSAT DHE TARIFAT

Ky nën-indeks reflekton përputhjen e bizneseve në lidhje me taksat dhe tarifave vendore në të gjitha komunat e Kosovës. Sipas kuadrit ligjor aktual, autoritetet lokale janë përgjegjëse për të mbledhur vetëm tatimin mbi pronën. Megjithatë, qeveritë vendore sipas gjykimit të tyre mund të vendosin taksa dhe tarifa shtesë lokale për bizneset që operojnë brenda territorit të tyre. Pjesa tjetër e tatimeve të lidhura me biznesin grumbullohen nga autoritetet e nivelit qendror siç është Administrata Tatimore e Kosovës. Tatimet në Kosovë nuk perceptohen si pengesë për të bërë biznes. Taksimi në Kosovë në përgjithësi nuk konsiderohet pengesë kryesore për zhvillimin e biznesit. Raporti i të bërit biznes i Bankës Botërore (2019) e rendit Kosovën si ekonominë e 44-të në botë për lehtësinë e pagimit të taksave.

Nën-indeksi i taksave dhe tarifave e përbrendëson perceptimin e bizneseve mbi taksat dhe tarifave lokale dhe gjithashtu kap nivelin në të cilin bizneset e konsiderojnë të pranueshme informalitetin e lidhur me negocimin e taksave.

Në një shkallë prej 1-10, rezultati maksimal prej 7.54 për nën-indeksin e taksave dhe tarifave është shënuar nga komuna e Mamushës, e ndjekur nga Glllogoci (7.50) dhe Malisheva (7.40). Renditja e pesë komunave të para sa i përket taksave dhe tarifave ka ndryshuar pak nga viti i kaluar.

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

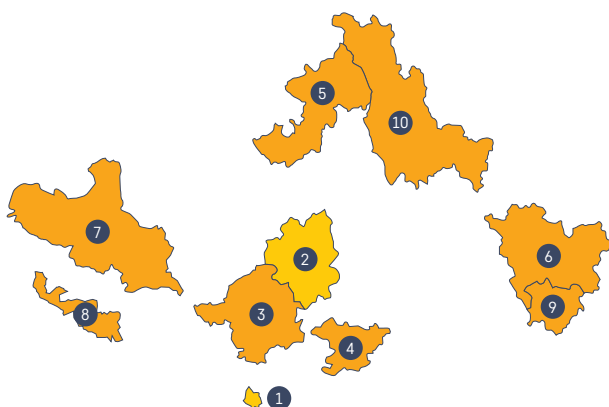
6.0-7.0

7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.5.1 TAKSAT DHE TARIFAT, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

KOMUNA	NËN-INDEKSI 5: TAKSAT DHE TARIFAT
1 Mamushë	7.54
2 Glogoc	7.50
3 Malishevë	7.40
4 Shtime	7.17
5 Mitrovicë	6.91
6 Kamenicë	6.81
7 Pejë	6.68
8 Junik	6.68
9 Ranillug	6.61
10 Podujevë	6.58

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.5.1 TAKSAT DHE TARIFAT

5.91

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Mamushë	7.54
Glogoc	7.50
Malishevë	7.40
Shtime	7.17
Mitrovicë	6.91
Kamenicë	6.81
Fushë Kosovë	6.68
Pejë	6.68
Ranillug	6.61
Podujevë	6.58
Graçanicë	6.57
Hani i Elezit	6.54
Partesh	6.53
Viti	6.43
Prishtinë	6.26
Rahovec	6.21
Obiliq	6.17
Dragash	6.15
Gjakovë	6.09
Skenderaj	6.08
Istog	6.04
Deçan	5.93
Gjilan	5.92
Vushtrri	5.90
Novobërdë	5.89
Klinë	5.82
Lipjan	5.70
Zveçan	5.64
Prizren	5.51
Ferizaj	5.46
Junik	5.43
Shtërpcë	5.05
Suharekë	4.89
Kaçanik	4.65
Kllkot	3.80
Mitrovicë e Veriut	3.52
Zubin Potok	3.52
Leposaviq	3.16

Renditja mesatare e pyetjeve përbërëse të nën-indeksit 5 është paraqitur në tabelën 4.5.2. Ka një progres të vogël në deklarimin e shitjeve nga bizneset në nivel kombëtar. Mesatarisht bizneset në Kosovë deklarojnë rreth 72% të shitjeve për qëllime tatimore krahasuar me 80% vitin e kaluar. Shkalla në të cilën ndërmarrjet konsiderojnë komunikim joformal me zyrtarët komunal si të pranueshëm është rritur gjithashtu nga viti i kaluar. Në një rangim prej 1 deri në 5, ku 1 është 'nuk pajtohem' dhe 5 është 'pajtohem plotësisht', në nivel kombëtar, firmat kanë vlerësuar me një mesatare prej 2.96 pranueshmërinë e komunikimit joformal me zyrtarë.

Dy treguesit e tjerë vlerësojnë shkallën në të cilën taksat dhe gjobat lokale perceptohen si pengesa për bizneset. Rezultati i agreguar për të dy treguesit është rritur pak nga viti i kaluar duke treguar një perceptim pak më të keq të bizneseve në lidhje me taksat dhe gjobat.

TABELA 4.5.2 Komponentët e nën-indeksit të taksave dhe tarifave në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: TAKSAT DHE TARIFAT

**MESATARJA NË
NIVEL KOMBËTAR**

Çfarë përqindje të shitjeve vjetore, një ndërmarrje në sektorin tuaj të biznesit deklaron për qëllime tatimore? (Mes).

72.08%

Komunikimi informal me zyrtarët komunalë është i pranueshëm. (1- nuk pajtohem fare, 5- pajtohen plotësisht)

2.96

Tatimet dhe taksat komunale janë një pengesë e madhe për biznesin. (1- nuk pajtohem fare, 5- pajtohen plotësisht)

3.27

Si e vlerësoni nivelin e gjobave komunale? (1-shumë i ulët, 5 - shumë i lartë)

3.40

TABELA 4.5.3. Taxes and Fees sub-index for each region and municipality

Rajoni	Ferizaj	60.33	3.01	2.85	3.15	Rajoni	Mitrovicë	39.23	2.92	3.25	3.09
	Ferizaj	80.85	2.93	3.22	2.70		Leposaviq	11.32	3.28	3.04	2.33
	Hani i Elezit	93.14	3.28	3.31	3.56		Mitrovicë e Veriut	4.97	3.71	2.72	2.8
	Keçanik	39.01	2.60	2.89	2.45		Mitrovicë	88.92	2.42	2.87	3.15
	Shtirne	83.69	2.52	2.74	3.43		Skenderaj	71.00	3.10	3.32	3.51
	Shtërpocë	4.98	3.71	2.12	3.60		Vushtrri	45.84	2.22	2.94	3.07
	Zubin Potok						Zubin Potok	8.73	3.64	3.28	3
	Zveçan						Zveçan	43.83	2.08	4.59	3.76
Rajoni	Gjakovë	91.47	2.93	3.57	3.66	Rajoni	Prishtinë	77.20	2.89	3.16	3.36
	Gjakovë	100.00	4.00	4.04	3.95		Gllgoc	72.70	2.99	1.58	3.5
	Junik	82.99	2.71	2.88	3.26		Fushë Kosovë	42.49	1.95	2.56	2.40
	Matishevë	91.43	2.07	3.78	3.77		Graçanicë	81.82	2.71	2.80	3.15
Rajoni	Gjilan	71.38	3.12	3.57	3.59	Rajoni	Prizren	86.22	3.15	3.42	3.31
	Gjilan	72.00	3.37	3.55	3.65		Dragash	99.37	3.33	3.81	3.46
	Kamenicë	64.93	1.55	3.61	3.39		Mamushë	99.80	2.01	2.49	2.97
	Klokot	7.50	3.86	2.62	3		Prizren	79.33	2.96	3.57	2.99
	Novobërdë	80.22	3.20	3.73	3.49		Rahovec	100.00	3.90	3.71	3.79
	Partesh	92.11	3.53	3.83	4.02		Suharekë	52.59	3.57	3.51	3.33
	Ranillug	82.87	2.69	3.94	3.80						
	Viti	100.00	3.62	3.69	3.77						
Rajoni	Pejë	67.22	3.15	3.12	3.53						
	Deçan	48.62	2.93	2.80	3.4						
	Istog	49.50	3.36	2.60	3.62						
	Klinë	94.43	3.66	3.35	3.25						
	Pejë	76.33	2.66	3.74	3.83						

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

NËN-INDEKSI 6: ADMINISTRATA LOKALE

Aftësia e administratës së qeverisjes vendore në krijimin e një mjedisi të mirë afarist, është një faktor thelbësor për aktivitetet e biznesit në një ekonomi lokale. Cilësia e shërbimeve të ofruara nga administrata lokale dhe aftësitë që tregon stafi administrativ në bashkëpunimin me bizneset qëndrojnë në thelbin e bashkëpunimit ndërmjet bizneseve dhe administratës.

Efikasiteti dhe profesionalizmi i administratës lokale është vlerësuar nëpërmjet disa treguesve që synojnë të kapin ndikimin që administrata lokale ka në aktivitetet e biznesit. Bizneseve iu është kërkuar të vlerësojnë nivelin profesional të zyrtarëve vendorë, të japin informacion rreth angazhimit të mundshëm në praktikat korruptive me zyrtarët lokalë, si dhe perceptimin e tyre rreth rëndësisë së lidhjeve për sa i përket aktiviteteve të prokurimit publik në nivel lokal. Përveç kësaj, bizneset kanë ofruar informacione edhe rreth subvencioneve të marra nga pushteti vendor dhe gjithashtu nëse komuna ku ata veprojnë ka një zyrë të përkrahjes së bizneseve për të promovuar mundësitë e investimeve në atë komunë.

Në përgjithësi ky nën-indeks ka treguar një performancë të ulët. Komunat e vogla në Kosovë, shumica e tyre me më pak se 50 mijë banorë, renditen në krye të listës. Rezultatet janë në përputhje me rezultatet e IKK-së të vitit 2018. Vlera më e lartë e indeksit është 6.37 dhe i përket komunës së Istogut, pasuar nga Deçani (5.81) Leposaviq (5.74). Lista e dhjetë komunave të para është paraqitur në tabelën 4.6.1.

Pesë komunat e fundit në lidhje me administratën publike kanë marrë një rezultat prej më pak se 3 pikë. Ndër këto pesë komuna, dy prej tyre janë të mëdha, dhe nga fundi renditet Dragashi (2.03) Skenderaji (2.37) dhe Novobërda (2.44) (figura 4.6.1).

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

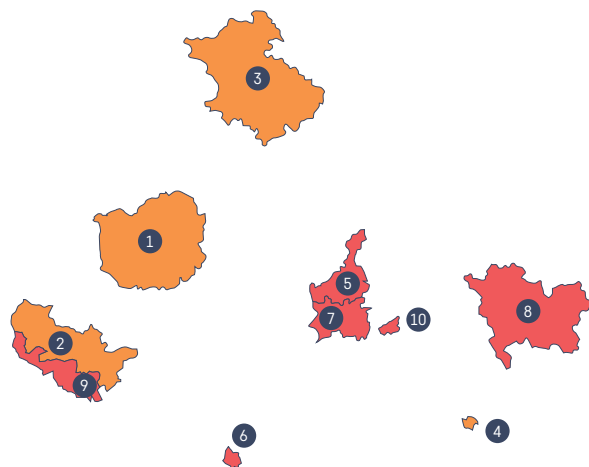
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.6.1

ADMINISTRATA LOKALE, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

NËN-INDEKSI 6: ADMINISTRATA LOKALE

KOMUNA	NËN-INDEKSI 6: ADMINISTRATA LOKALE
1 Istog	6.37
2 Deçan	5.81
3 Leposaviq	5.74
4 Partesh	5.68
5 Obiliq	5.32
6 Mamushë	4.89
7 Fushë Kosovë	4.72
8 Kamenicë	4.69
9 Junik	4.63
10 Graçanicë	4.57

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.6.1

REZULTATI NËN-INDEKSI TË ADMINISTRATËS LOKALE SCORE

3.94

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Istog	6.37
Deçan	5.81
Leposaviq	5.74
Partesh	5.68
Obiliq	5.32
Mamushë	4.89
Junik	4.72
Kamenicë	4.69
Fushë Kosovë	4.63
Graçanicë	4.57
Prizren	4.50
Ferizaj	4.50
Mitrovicë	4.42
Vushtrri	4.38
Suharekë	4.22
Klllokot	4.20
Shtime	4.12
Hani i Elezit	4.07
Mitrovicë e Veriut	4.03
Shtërpcë	4.01
Glllogoc	3.98
Prishtinë	3.65
Kaçanik	3.59
Rahovec	3.47
Podujevë	3.40
Lipjan	3.23
Klinë	3.19
Gjakovë	3.15
Viti	3.09
Zveçan	2.98
Malishevë	2.97
Zubin Potok	2.97
Ranillug	2.96
Pejë	2.95
Gjilan	2.53
Novobërdë	2.44
Skenderaj	2.37
Dragash	2.03

Të dhënat për çdo tregues individual tregojnë rezultatin e ulët të këtij nën-indeksi. Niveli profesional i zyrtarëve vendorë në një shkallë nga 1 në 5 (ku 1 është i ulët dhe 5 i lartë), mesatarisht është vlerësuar me një rezultat prej 3.36, duke treguar nivel të moderuar të profesionalizmit. Megjithatë, vetëm 1.7% e të gjitha bizneseve të anketuara kanë pranuar se kanë i kanë dhënë mito zyrtarëve lokalë në të kaluarën. Përveç kësaj, bizneset treguan se dhënia e mitos zyrtarëve vendorë nuk është treguar efikase pasi rezultati mesatar për këtë çështje ishte 2.93 në një shkallë prej 1 deri në 5, ku 1 ishte shumë joefikase dhe 5 shumë efikase. Megjithatë, kjo pikë tregon një rritje në miratimin e mitos, pasi që në vitin 2019 efikasiteti i mitos për zyrtarët u vlerësua me 2.8. Numri i firmave që përfitojnë nga subvencionet lokale është relativisht i vogël (5.6% pak më e vogël se në vitin 2018), ndërsa 23% e tyre kanë deklaruar se

janë të vetëdijshëm se në komunat e tyre ka zyra të posaçme për promovimin e mundësive për biznes dhe investime. Lidhjet me zyrtarë publikë, deri diku perceptohen si të rëndësishme për marrjen e tenderëve publikë, duke u vlerësuar me rezultat mesatar në nivel kombëtar prej 3.49 (nga 3.6 vitin e kaluar) në një shkallë nga 1 deri në 5, ku 1 është 'nuk pajtohem fare' dhe 5 është 'pajtohem plotësisht' (Tabela 4.6.2).

Të dhënat e ndara në nivelin rajonal janë paraqitur në tabelën 4.6.3.

TABELA 4.6.2 Komponentët e nën-indeksit të administratës lokale në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: ADMINISTRATA LOKALE	MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR
Si e vlerësoni nivelin profesional të zyrtarëve lokalë?	3.36
A i keni dhënë mito ndonjëherë zyrtarëve lokalë?	1.7%
Sa efikase është dhënia e mitos zyrtarëve vendorë për të marrë shërbime publike?	2.93
A ka përfituar kompania juaj nga subvencionet lokale gjatë 3 viteve të fundit?	5.6%
A ka komuna juaj një zyrë të posaçme për promovimin e mundësive për investime?	23%
Lidhjet janë të rëndësishme për të marrë tenderë publikë në nivel lokal.	3.49

TABELA 4.6.3 Nën-indeksi i administratës lokale për çdo rajon dhe komunë

Rajoni	Ferizaj	3.31	1%	2.80	4.00%	39.00%	3.55	Rajoni	Mitrovicë	3.35	0%	2.74	4.00%	21.00%	3.28
Ferizaj	2.90	1%	2.52	5.00%	63.00%	3.40		Leposaviq	3.70	0%	1.00	10.00%	40.00%	3.44	
Hani i Elezit	3.36	0%	4.02	8.00%	60.00%	3.73		Mitrovicë e Veriut	3.39	0%	2.17	3.00%	17.00%	3.22	
Kaçanik	3.25	1%	2.18	1.00%	9.00%	3.31		Mitrovicë	3.67	0%	2.43	0.00%	22.00%	2.83	
Shtime	3.41	0%	2.44	4.00%	40.00%	3.62		Slenderaj	3.10	0%	3.88	1.00%	0.00%	3.16	
Shtërpcë	3.66	2%	2.84	0.00%	24.00%	3.51		Vushtrri	3.18	0%	2.13	8.00%	20.00%	2.90	
Rajoni	Gjakovë	3.55	0%	3.17	2.00%	21.00%	3.47	Rajoni	Prishtinë	3.33	2%	2.97	7.00%	25.00%	3.39
Gjakovë	3.92	0%	3.94	2.00%	2.00%	3.55		Glogoc	2.99	0%	1.37	0.00%	0.00%	2.27	
Junik	3.69	0%	2.45	3.00%	31.00%	3.13		Fushë Kosovë	3.56	0%	1.61	1.00%	29.00%	3.12	
Malishevë	3.03	0%	3.13	1.00%	29.00%	3.74		Graçanicë	3.34	0%	2.98	4.00%	54.00%	3.12	
Rajoni	Gjilan	3.49	1%	3.33	4.00%	28.00%	3.81	Lipjan	3.58	0%	4.08	9.00%	14.00%	3.79	
Gjilan	3.45	1%	4.13	0.00%	29.00%	4.46		Obiliq	3.40	11%	4.00	25.00%	17.00%	3.95	
Kamenicë	3.72	0%	2.17	8.00%	38.00%	4.01		Podujevë	2.97	3%	3.02	8.00%	21.00%	3.95	
Kllklot	3.80	2%	3.00	0.00%	9.00%	2.94		Prishtinë	3.47	0%	3.75	2.00%	41.00%	3.56	
Novobërdë	2.85	0%	2.89	1.00%	15.00%	3.85		Rajoni	Prizren	3.49	1%	2.84	5.00%	17.00%	3.54
Partesh	3.77	4%	3.39	12.00%	62.00%	3.76		Dragash	2.98	0%	2.67	0.00%	8.00%	4.49	
Ranillug	2.96	2%	3.84	1.00%	39.00%	3.87		Mamushë	4.13	0%	1.92	0.00%	0.00%	2.52	
Viti	3.91	0%	3.87	2.00%	5.00%	3.78		Prizren	2.95	0%	2.02	9.00%	49.00%	3.46	
Rajoni	Pejë	3.31	6%	3.25	12.00%	18.00%	3.43	Rahovec	4.06	0%	4.00	6.00%	6.00%	3.81	
Deçan	3.38	12%	3.35	22.00%	14.00%	3.48		Suharekë	3.33	3%	3.58	12.00%	23.00%	3.42	
Istog	3.56	7%	2.51	20.00%	25.00%	2.90									
Klinë	3.14	4%	3.49	6.00%	13.00%	3.88									
Pejë	3.16	1%	3.65	2.00%	19.00%	3.47									

NËN-INDEKSI 7: FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE

Nën-indeksi 7, Tregu i Punës dhe mbështetja për bizneset, është një indeks që trajton ofertën dhe kërkesën në tregun e punës. Ky nën-indeks vlerëson cilësinë e fuqisë punëtore në dispozicion të bizneseve në secilën komunë, si dhe shërbimet mbështetëse që administratat komunale u ofrojnë atyre.

Duke marrë parasysh një mospërputhje të qenësishme midis kërkesës dhe ofertës për punë, ky nën-indeks trajton këto dy dimensione duke vlerësuar disa nga faktorët kyç që qojnë në këtë mospërputhje. I njëjti vlerëson se sa të kënaqur janë bizneset me nivelin e arsimit dhe shkathtësive të fuqisë punëtore, si dhe nivelin me nivelin me të cilin komunat janë të angazhuara në përkrahjen e një mjedisi më të përshtatshëm që mundëson përputhjen më të lehtë të kërkesës dhe ofertës për punë.

Performanca e përgjithshme e komunave në këtë tregues është e pakënaqshme, siç shihet në figurën 4.7.1. The. Rezultati i nën-indeksit në nivel kombëtar është 6.09 (rritje prej 2 pikë indeksi me vitin paraprak), duke sinjalizuar një përputhje më të mirë të kërkesës dhe ofertës për punë, mirëpo mbështetjen e pamjaftueshme të biznesit.

Në nivel komunal, komunat që rangohen më së miri janë Parteshi (9.61), Hani i Elezit (8.86), dhe Prishtina (8.16).

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

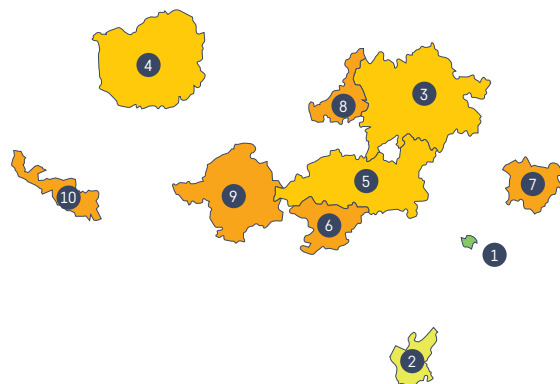
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.7.1

FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

NËN-INDEKSI 7: FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE

KOMUNA	
1 Partesh	9.61
2 Hani i Elezit	8.86
3 Prishtinë	8.16
4 Istog	7.72
5 Lipjan	7.70
6 Shtime	7.48
7 Ranillug	7.40
8 Obiliq	7.34
9 Malishevë	7.01
10 Junik	6.90

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

INDEKSI I KONKURRUESHMËRISË SË KOMUNAVE 2020

Figura 4.7.1

FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE.

6.09

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA	IKK
Partesh	9.61
Hani i Elezit	8.86
Prishtinë	8.16
Istog	7.72
Lipjan	7.70
Shtime	7.48
Ranillug	7.40
Obiliq	7.34
Malishevë	7.01
Fushë Kosovë	6.90
Gjilan	6.80
Gjakovë	6.55
Leposaviq	6.44
Zubin Potok	6.37
Suharekë	6.30
Deçan	6.28
Shtërpcë	6.24
Mitrovicë	6.19
Kamenicë	5.92
Novobërdë	5.88
Zveçan	5.86
Ferizaj	5.80
Rahovec	5.75
Glllogoc	5.75
Junik	5.71
Dragash	5.58
Graçanicë	5.50
Viti	5.49
Prizren	5.33
Kaçanik	5.15
Klllokot	5.08
Mitrovicë e Veriut	5.05
Pejë	5.03
Podujevë	5.02
Vushtrri	4.49
Klinë	4.02
Skenderaj	3.20
Mamushë	2.42

Tabela 4.7.2 raporton rezultatet mesatare të pyetjeve të komponentëve të nën-indeksit 7. Mesatarja kombëtare paraqet përgjigjet e anketës, e cila përgjithësisht mbetet shumë afër niveleve të raportuara në vitin 2019.

Në një shkallë prej 1 deri në 5, ku 1 është shumë e ulët dhe 5 është e shkëlqyeshme, mesatarisht, bizneset në nivel kombëtar vlerësojnë me 3.27 (3.4 në vitin 2019) cilësinë e arsimit të tregut lokal të punës. Në mënyrë të ngjashme, ata vlerësojnë cilësinë e trajnimit profesional të punëtorëve në tregun lokal me 3.29 (3.4 në vitin 2019).

Dy komponentët e mbetur të nën-indeksit vlerësojnë shërbimin ekzistues të mbështetjes nga komunat për operacionet e biznesit, duke përfshirë mbështetjen në shërbimet e rekrutimit. Ky tregues tregon se 43.57 përqind e bizneseve të intervistuar raportojnë se komunat në të cilat ato janë të bazuara ofrojnë shërbime mbështetëse për biznesin (7 pikë përqindjeje rritje nga viti 2019). Rreth një e treta e atyre që janë të vetëdijshëm për mbështetjen e ofruar për bizneset, në të vërtetë janë mbështetur në shërbime të tilla.

TABELA 4.7.2 Komponentët e nën-indeksit të fuqisë punëtore dhe shërbimeve mbështetëse për biznese, në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: FUQIA PUNËTORE DHE SHËRBIMET MBËSHTETËSE PËR BIZNESE

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

Si e vlerësoni cilësinë e arsimit të punëtorëve që ofron tregu lokal i punës? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)

3.27

Si e vlerësoni cilësinë e trajnimit profesional të punëtorëve që ofron tregu lokal? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)

3.29

A ofron komuna juaj shërbime mbështetëse për bizneset? (% po)

43.57%

Nëse po, a jeni mbështetur ndonjëherë në këto shërbime që ofron komuna? (% po)

37.88%

TABELA 4.7.3 Nën-indeksi fuqia punëtorë dhe shërbimet mbështetëse për biznese për çdo rajon dhe komunë

	Si e vlerësoni cilësinë e arsimimit të punëtorëve që ofron tregu lokal i punës? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)	Si e vlerësoni cilësinë e trajnimit profesional të punëtorëve që ofron tregu lokal i punës? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)	A ofron komuna juaj shërbime mbështetëse për bizneset? (% po)	Nëse po, a jeni ndonjëherë në këto shërbime që ofron komuna? (% po)	Rajoni	Si e vlerësoni cilësinë e trajnimit profesional të punëtorëve që ofron tregu lokal i punës? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)	Si e vlerësoni cilësinë e trajnimit profesional të punëtorëve që ofron tregu lokal i punës? (1- shumë i ulët, 5- i shkëlqyer)	A ofron komuna juaj shërbime mbështetëse për bizneset? (% po)	Nëse po, a jeni ndonjëherë në këto shërbime që ofron komuna? (% po)
Rajoni	3.35	3.37	54%	33%	Rajoni	3.11	3.03	43%	35%
Ferizaj	2.94	2.92	56%	37%	Mitrovicë	3.32	3.23	63%	79%
Ferizaj	3.94	3.89	80%	29%	Leopasivq	3.20	3.12	21%	30%
Hani i Elezit	3.07	3.23	17%	33%	Mitrovicë e Veriut	2.91	3.13	81%	51%
Kaçanik	3.29	3.41	81%	60%	Mitrovicë	2.88	2.53	0%	0%
Shtirne	3.49	3.38	37%	8%	Skenderaj	2.96	2.92	23%	32%
Shtërpcë	3.54	3.55	38%	45%	Vushtrri	3.50	3.42	33%	50%
Rajoni	3.57	3.55	19%	14%	Zubin Potok	2.99	2.90	80%	0%
Gjakovë	3.19	3.48	70%	63%	Zveçan	3.22	3.34	50%	27%
Gjakovë	3.85	3.61	26%	58%	Prishtinë	2.85	2.89	84%	53%
Junik	3.07	3.25	37%	49%	Glllogoc	3.33	3.32	28%	21%
Malishevë	3.34	3.29	5%	23%	Fushë Kosovë	3.01	3.08	50%	23%
Rajoni	3.39	3.42	48%	39%	Graçanicë	3.72	3.92	28%	4%
Gjilan	2.79	2.88	93%	85%	Lipjan	3.13	3.45	67%	42%
Gjilan	4.03	3.96	84%	27%	Obiliq	2.99	3.16	19%	41%
Kamenicë	3.79	3.92	37%	63%	Podujevë	3.51	3.56	73%	7%
Kllokot	3.44	3.40	4%	1%	Prishtinë	3.13	3.13	21%	36%
Novobërdë	3.49	3.47	25%	37%	Prizren	3.41	3.43	9%	90%
Partesh	3.70	3.63	13%	48%	Dragash	2.46	2.40	0%	0%
Ranillug	3.73	3.77	51%	47%	Mamushë	2.88	3.03	49%	56%
Viti	3.34	3.30	19%	42%	Rahovec	3.52	3.44	6%	0%
Rajoni	3.49	3.47	25%	37%	Suharekë	3.38	3.38	39%	32%
Deçan	3.18	3.17	16%	10%	Prizren	3.38	3.38	39%	32%
Istog	3.18	3.17	16%	10%	Dragash	3.41	3.43	9%	90%
Klinë	3.18	3.17	16%	10%	Mamushë	2.46	2.40	0%	0%
Pejë	3.18	3.17	16%	10%	Prizren	2.88	3.03	49%	56%
Pejë	3.18	3.17	16%	10%	Rahovec	3.52	3.44	6%	0%
					Suharekë	3.38	3.38	39%	32%

NËN-INDEKSI 8: INFRASTRUKTURA LOKALE

Një infrastrukturë e mirë fizike u mundëson bizneseve që të integrohen më mirë në zinxhirin e vlerës dhe të lëvizin me efikasitet mallrat dhe shërbimet e tyre nëpër rajone të ndryshme. Mungesa e infrastrukturës fizike mund të jetë një pengesë e madhe dhe e kushtueshme për tu kapërcyer nga bizneset. Nën-indeksi i fundit i IKK-së paraqet perceptimin e bizneseve që lidhen me aspekte të ndryshme të infrastrukturës lokale.

Nën-indeksi i IKK-së mbi infrastrukturën vlerëson cilësinë e rrugëve, cilësinë e sistemit të kanalizimit, mirëmbajtjen dhe mbledhjen e mbetjeve dhe mbeturinave, qasjen në rrjetin publik të furnizimit me ujë, si dhe furnizimin e rregullt të energjisë dhe ujit. Ky nën-indeks gjithashtu ofron informacione lidhur me shkallën e arkëtimit të borxheve për shërbimet e ujit nga konsumatorët afaristë.

Bazuar në perceptimin e bizneseve, tabela më poshtë tregon renditjen e shtatë komunave me performancë më të lartë në aspektin e infrastrukturës lokale. Komuna e Graçanicës kryeson listën me një rezultat mesatar të nën-indeksit prej 8.55 pikësh, pasuar nga Vushtrria (8.52) dhe Istogu (7.50).

Renditja e plotë për të gjitha 38 komunat është paraqitur në figurën 4.8.1.

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

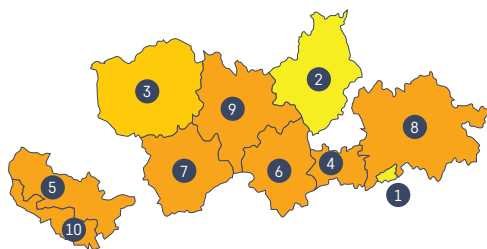
7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

Tabela 4.8.1

INFRASTRUKTURA LOKALE, KOMUNAT ME PERFORMANCË MË TË MIRË

KOMUNA

NËN-INDEKSI 8: INFRASTRUKTURA LOKALE

1	Graçanicë	8.55
2	Vushtrri	8.52
3	Istog	7.50
4	Fushë Kosovë	7.30
5	Deçan	7.17
6	Glogoc	7.14
7	Klinë	7.14
8	Prishtinë	7.09
9	Skenderaj	6.81
10	Junik	6.78

BURIMI: ANKETA 2020, LLOGARITJET E AUTORËVE.

Figura 4.8.1

REZULTATI I NËN-INDEKSIT TË INFRASTRUKTURËS LOKALE

6.53

MESATARJA NË NIVEL KOMBËTAR

KOMUNA

IKK

Graçanica/Graçanicë	8.55
Vushtrri/Vuçitrn	8.52
Istog/Istok	7.50
Junik	7.30
Deçan/Deçani	7.17
Klinë	7.14
Glogoc/Glogovac	7.14
Prishtinë/Priština	7.09
Skenderaj/Srbica	6.81
Fushë Kosovë/ Kosovo Polje	6.78
Pejë/Peć	6.75
Rahovec/Orahovac	6.66
Lipjan/Lipljan	6.60
Prizren	6.54
Shtime/Štimlje	6.49
Mitrovicë/Mitrovica	6.47
Gjakovë/Đakovica	6.46
Leposavić/Leposaviq	6.44
Viti/Vitina	6.37
Podujevë/Podujevo	6.31
Severna Mitrovica/Mitrovicë e Veriut	6.26
Novobërdë/Novo Brdo	6.25
Parteš/Partesh	6.15
Ferizaj/Uroševac	6.14
Klokot/Kllokot	6.09
Ranilug/Ranillug	6.06
Kamenicë/Kamenica	6.03
Obiliq/Obilić	6.01
Hani i Elezit/Elez Han	5.99
Zvečan/Zveçan	5.83
Štrpce/Shtërpçë	5.80
Gjilan/Gnjilane	5.79
Suharekë/Suva Reka	5.63
Kaçanik/Kaçanik	5.29
Malishevë/Mališevo	4.83
Dragash/Dragaš	4.54
Mamushë/Mamuşa	4.39
Zubin Potok	4.06

Siç shihet në Tabelën 4.8.2, rreth një e treta e bizneseve në Kosovë nuk kanë qasje në rrjetin publik të furnizimit me ujë (një ulje prej 7 pikë përqindjeje nga IKK e vitit 2019).

Furnizimi i rregullt me energji elektrike dhe ujë janë gjithashtu një çështje me të cilën bizneset në Kosovë përballen rregullisht; mesatarisht, bizneset në Kosovë përballen me 9.82 orë

ndërprerje të energjisë (një rënie e lehtë nga viti i kaluar) dhe 8.18 orë ndërprerje të ujit çdo muaj.

Të dhënat e ndara për rajone janë paraqitur në Tabelën 4.8.3.

TABELA 4.8.2 Komponentët e nën-indeks të infrastrukturës lokale në nivel kombëtar

BURIMI:
ANKETA 2020,
LLOGARITJET E
AUTORËVE.

NËN-INDEKSI: INFRASTRUKTURA LOKALE

**MESATARJA NË
NIVEL KOMBËTAR**

Si e vlerësoni cilësinë e rrugëve lokale?

3.31

Si e vlerësoni mirëmbajtjen dhe grumbullimin e mbeturinave në nivel lokal?

3.33

Si e vlerësoni mirëmbajtjen e sistemit të kanalizimit në komunën tuaj?

3.01

A keni qasje në rrjetin publik të furnizimit me ujë?

80.63%

Sa orë në muaj keni ndërprerje të ujit? (Numri i orëve)

8.18

Sa orë në muaj keni ndërprerje të energjisë elektrike / shkurttime? (Numri i orëve)

9.82

Furnizuesi rajonal i ujit mbledh 100% të pagesave të ujit / faturat nga biznesi juaj.

4.49

TABELA 4.8.3 Nën-indeksi i infrastrukturës lokale për çdo rajon dhe komunë

	Si e vlerësoni cilësinë e rrugëve lokale?	Si e vlerësoni mirëmbajtjen e grumbullimit dhe mbeturinave në nivel lokal?	Si e vlerësoni mirëmbajtjen e sistemit të kanalizimit të komunës tuaj?	A keni qasje në rrjetin publik të furnizimit me ujë?	Sa orë në muaj keni ndërprerje të energjisë elektrike / shkurtime? (Numri i orëve)	Sa orë në muaj keni ndërprerje të energjisë elektrike / shkurtime? (Numri i orëve)	Furnizuesi rajonal i ujit mbledh 100% të pagesave të ujit / faturat nga biznesi juaj.
Rajoni	3.41	3.25	2.45	0.85	13.53	10.89	4.66
Ferizaj	3.41	3.25	2.45	0.85	13.53	10.89	4.66
Ferizaj	2.94	2.94	2.54	0.85	7.33	12.26	3.71
Hani i Elezit	3.97	3.26	2.45	0.88	12.22	19.59	4.81
Kaçanik	3.15	3.03	1.96	0.87	12.10	9.43	4.89
Shtime	3.16	3.85	2.43	0.91	3.21	3.30	4.90
Shtërpcë	3.84	3.18	2.87	0.75	31.79	9.88	5.00
Rajoni	3.19	3.34	3.10	0.64	3.48	8.73	4.89
Gjakovë	3.19	3.34	3.10	0.64	3.48	8.73	4.89
Gjakovë	3.71	3.69	3.67	0.15	0.31	3.69	4.92
Junik	3.35	3.77	3.66	0.86	3.18	12.80	4.94
Malishevë	2.50	2.55	1.98	0.92	6.95	9.70	4.80
Rajoni	3.17	3.30	3.08	0.80	9.19	4.77	4.67
Gjilan	3.17	3.30	3.08	0.80	9.19	4.77	4.67
Gjilan	3.30	3.16	2.81	0.76	28.83	1.27	4.41
Kamenicë	3.10	3.70	2.96	0.67	9.82	4.81	4.96
Kllokot	2.65	3.13	3.11	0.76	1.72	3.48	4.56
Novobërdë	2.92	3.27	3.12	0.96	1.87	6.63	5.00
Partesh	3.41	3.21	3.23	0.56	13.76	0.05	4.69
Ranillug	2.91	2.96	2.86	0.95	8.03	12.53	4.22
Viti	3.89	3.69	3.51	0.96	0.09	4.60	4.88
Rajoni	3.67	3.57	3.13	0.93	4.24	9.52	4.39
Pejë	3.67	3.57	3.13	0.93	4.24	9.52	4.39
Deçan	3.95	3.72	2.82	0.96	3.38	9.92	4.65
Istog	4.10	4.14	3.92	0.95	9.50	20.25	4.68
Klinë	3.27	3.10	2.53	0.87	1.06	1.91	3.46
Pejë	3.34	3.34	3.27	0.92	3.03	6.01	4.76
Rajoni	3.29	3.41	3.16	0.84	14.54	16.49	4.11
Mitrovicë	3.29	3.41	3.16	0.84	14.54	16.49	4.11
Leposaviq	2.84	2.94	2.94	0.77	9.13	16.71	2.96
Mitrovicë e Veriut	2.71	2.88	2.89	0.93	4.48	8.55	3.95
Mitrovicë	3.15	3.57	3.70	0.77	2.23	14.59	4.84
Skenderaj	4.33	4.02	3.64	0.96	33.88	21.27	4.55
Vushtrri	4.22	4.35	3.04	0.69	4.10	3.12	3.29
Zubin Potok	2.98	3.05	3.02	0.88	43.77	42.16	4.43
Zveçan	2.83	3.07	2.89	0.84	4.16	9.06	4.74
Rajoni	3.43	3.59	3.60	0.66	3.97	5.84	4.54
Prishtinë	3.43	3.59	3.60	0.66	3.97	5.84	4.54
Glogoc	3.70	3.77	3.71	0.99	9.93	14.06	4.69
Fushë Kosovë	3.72	3.79	3.68	0.92	11.17	4.43	4.72
Graçanicë	3.64	3.82	4.27	0.90	0.29	0.46	3.77
Lipjan	3.76	3.69	3.68	0.90	0.22	4.23	4.62
Obiliq	2.94	3.37	3.58	0.61	3.24	8.87	4.95
Podujevë	2.85	3.02	2.90	0.82	1.25	1.88	4.42
Prishtinë	3.38	3.67	3.38	0.91	1.69	6.98	4.62
Rajoni	3.19	3.01	2.56	0.65	5.77	14.85	4.18
Prizren	3.19	3.01	2.56	0.65	5.77	14.85	4.18
Dragash	2.91	3.21	1.59	0.98	19.77	21.84	4.95
Mamushë	2.91	2.09	2.01	0.03	0.00	30.65	3.00
Prizren	3.02	2.84	2.64	0.95	5.51	10.68	3.53
Rahovec	3.91	3.91	3.80	0.66	0.04	4.65	4.83
Suharekë	3.21	2.99	2.75	0.62	3.53	6.42	4.61

5

IKK I PESHUAR NË BAZË TË POLITIKAVE PUBLIKE

IKK i peshuar në bazë të politikave publike ka përdorur pesha më të mëdha për katër nga nën-indeksat të cilët janë evidentuar se kanë ndikim më të rëndësishëm siç është shpjeguar në seksionin e metodologjisë së raportit. Katër indeksat më të rëndësishme në Kosovë janë: (1) Transparenca, (2) Pjesëmarrja dhe parashikueshmëria, (3) Kostot kohore dhe (4) Taksat dhe tarifat. Krahasuar me IKK-në e pa ponderuar ku secili prej nën-indeksëve ka një peshë të barabartë në rezultatin e përgjithshëm, IKK e peshuar ka pesha të rrumbullaksuara prej 15 përqind të secilit prej këtyre katër nën-indeksëve, krahasuar me nën-indeksat më pak të rëndësishëm që kanë një peshë të rrumbullaksuara prej 10 përqind.

Përdorimi i peshave të politikave publike ndryshon paksa renditjen e komunave me rezultat më të mirë.

Pozicioni i shumicës së komunave mbetet i njëjtë, me përjashtim të Mamushës që bashkohet me listën e dhjetë performuesve më të mirë, duke e hequr Mitrovicën nga kjo listë. Tabela 5.2 paraqet rezultatet e IKK 2020 pa aplikuar ndonjë peshë ndërsa tabela 5.3 tregon rezultatet pasi të jenë aplikuar peshat. Figura 5.1 paraqet IKK 2020, e ponderuar për rëndësinë e politikave për të gjitha komunat.

TABELA 5.1 Nën-indeksat e IKK-së, në nivel kombëtarë

	IKK NËN-INDEKSI	PESHA NGA ANALIZA	PESHA E RRUMBULLAKSUAR
01	Barrierat e hyrjes në biznes	10.2%	10%
02	Pjesëmarrja dhe parashikueshmëria	13.3%	15%
03	Transparenca	16.9%	15%
04	Kostot kohore	15.2%	15%
05	Taksat dhe tarifat	15.2%	15%
06	Administrata komunale	11.4%	10%
07	Fuqia punëtore dhe shërbimet mbështetëse për biznese	9.9%	10%
08	Infrastruktura komunale	7.9%	10%

0.0-1.0

1.0-2.0

2.0-3.0

3.0-4.0

4.0-5.0

5.0-6.0

6.0-7.0

7.0-8.0

8.0-9.0

9.0-10.0

TABELA 5.2 IKK – i papeshuar

KOMUNA	IKK
1 Lipjan	7.6
2 Gjakovë	7.5
3 Viti	7.4
4 Rahovec	7.3
5 Junik	6.8
6 Hani i Elezit	6.7
7 Partesh	6.7
8 Obiliq	6.6
9 Vushtrri	6.5
10 Mitrovicë	6.5

TABELA 5.3 IKK – peshuar në bazë të politikave publike

KOMUNA	IKK
1 Lipjan	7.78
2 Gjakovë	7.66
3 Viti	7.63
4 Rahovec	7.55
5 Junik	6.91
6 Hani i Elezit	6.80
7 Mamushë	6.69
8 Partesh	6.68
9 Obiliq	6.60
10 Vushtrri	6.56

Figura 5.1 INDEKSI I KONKURRUESHMËRISË SË KOMUNAVE 2020 – PESHUAR NË BAZË TË RËNDËSISË SË POLITIKAVE PUBLIKE

KOMUNA IKK

Lipjan	7.8
Gjakovë	7.7
Viti	7.6
Rahovec	7.5
Junik	6.9
Hani i Elezit	6.8
Mamushë	6.7
Partesh	6.7
Obiliq	6.6
Vushtrri	6.6
Mitrovicë	6.5
Fushë Kosovë	6.5
Shtërpcë	6.4
Shtime	6.4
Prishtinë	6.4
Kllokot	6.3
Kamenicë	6.2
Suharekë	5.9
Ferizaj	5.9
Pejë	5.8
Novobërdë	5.8
Graçanicë	5.7
Mitrovicë e Veriut	5.7
Glllogoc	5.7
Istog	5.7
Prizren	5.7
Deçan	5.6
Leposaviq	5.5
Malishevë	5.5
Klinë	5.5
Podujevë	5.5
Gjilan	5.4
Kaçanik	5.4
Ranillug	5.3
Dragash	4.8
Zubin Potok	4.8
Zveçan	4.7
Skenderaj	4.7

6

GJETJET NGA DISKUTIMET NË GRUPE TË FOKUSUARA

Një pjesë tjetër thelbësore e projektit IKK-së është përdorimi i fokus grupeve si pjesë e metodave cilësore të hulumtimit. Ky është një aspekt i rëndësishëm që na mundëson të masim nivelin e qeverisjes ekonomike të komunës. Diskutimi në grupe të fokusuara është një nga metodat që zakonisht përdoret në metodologjinë cilësore kërkimore për të eksploruar mendimet, njohuritë, perceptimet dhe shqetësimet e individëve në lidhje me një temë specifike që më pas të kuptojmë çështjet relevante. Duhet të theksohet se këtë vit, për shkak të pandemisë COVID 19, grupet e fokusit u organizuan në internet, me përjashtim të atij në Prishtinë.

Gjetjet nga diskutimet e fokus grupeve janë grupuar në vëzhgime tematike të organizuara sipas temave të mbuluara nga nën-indeksset, duke bërë një përmbledhje të diskutimeve dhe kategorizimin e gjetjeve në formën e rekomandimeve për

komunat. Shumë nga çështjet që janë diskutuar në fokus grupet e këtij viti janë të ngjashme me ato të diskutuara vitin e kaluar. Administrata lokale dhe infrastruktura si dhe shërbimet mbështetëse të punës dhe biznesit mbeten nën-indeksset kryesore që meritojnë vëmendje të menjëhershme nga komunat për të adresuar mangësitë e tyre në raport me bizneset dhe sektorin privat në përgjithësi. Nga ana tjetër, ka pasur disa përmirësime kur është fjala sidomos për transparencën. Gjetjet nga diskutimet e grupeve të fokusit janë përmbledhur më poshtë bazuar në tetë nën-indeksset e përdorura në anketën e vitit 2020 të IKK-së.

→ Pjesëmarrja dhe Parashikueshmëria

→ Përfaqësuesit e komunave pretenduan se organizojnë rregullisht debate publike me bizneset siç kërkohet me ligj, por është në diskrecionin e biznesit nëse dëshirojnë të marrin pjesë apo jo, ndërsa bizneset deklarojnë se shpesh nuk janë të informuar me kohë në lidhje me këto takime. Për më tepër, përfaqësuesit e bizneseve dhe komunave të pranishme në grupet tona të fokusit ndanë mendime të ndryshme mbi dobinë e këtyre debateve. Bizneset i shohin mbledhjet publike dhe debatet pa ndonjë rëndësi të veçantë në trajtimin e çështjeve dhe shqetësimeve të tyre. Ekziston një mospërputhje në perceptimin lidhur me dobinë dhe suksesin e takimeve publike dhe debateve mes komunave të vogla dhe të mesme nga njëra anë dhe komunave të mëdha me përqendrim më të lartë të bizneseve nga ana tjetër. Komunitat e vogla dhe të mesme në shtatë rajonet pohuan se nuk kanë ndonjë problem me pjesëmarrjen e biznesit në debatet publike dhe i konsiderojnë këto debate si shumë të rëndësishme në trajtimin dhe dëgjimin e shqetësimeve të sektorit privat.

→ Transparenca

→ Niveli i transparencës është rritur. Roli i platformës së prokurimit elektronik si dhe ndikimi i OJQ-ve lokale ka përmirësuar transparencën dhe ka filluar të krijojë parakushte për një përgjegjësi më të madhe.

→ Kostot Kohore

→ Pjesëmarrësit e grupeve të fokusit sugjerojnë që koha e nevojshme për t'u marrë me administratën publike është relativisht e vogël. Si e tillë nuk i shton shumë kostove të të bërit biznes. Sidoqoftë, ekziston një farë heterogjeniteti midis rajoneve siç përshkruhet edhe nga sondazhi.

→ Taksat dhe Tarifat

→ Shumica e komunave i kanë liruar bizneset nga taksat dhe tarifat. Pas pandemisë, bizneset sugjerojnë që tarifat për përdorimin e hapësirës publike duhet të ulen ose hiqen për një periudhë të caktuar.

→ Administrata Komunale

→ Bizneset sugjerojnë që komunikimi me administratën komunale është përmirësuar, megjithatë ka ende hapësirë për përmirësime të mëtejshme. Në veçanti, në rastet kur bizneset dhe individët do të përballen me kufizime për të hyrë në komunë për shkak të pandemisë, komunikimi duhet të përmirësohet ndjeshëm. Shumë komuna kanë mungesë të stafit të kualifikuar në shumë departamente dhe kjo ndikon negativisht në mjedisin e biznesit. Nga ana tjetër, disa komuna janë të stafit të tepërt, por nuk kanë menaxhim të duhur. Kjo ndikon negativisht në efikasitetin e qeverisjes vendore. Cilësia e shërbimit që marrin bizneset perceptohet të jetë e dobët.

→ Shërbimet Mbështetëse për Biznese

→ Mungesa e një fuqie punëtore të kualifikuar mbetet një nga problemet më të mëdha me të cilat përballen bizneset në drejtimin e një biznesi të shëndetshëm dhe të suksesshëm. Ngjashëm me vitin e kaluar, bizneset kanë renditur mungesën e punëtorëve të kualifikuar si një nga shkaqet kryesore që ndikojnë në funksionimin e bizneseve të tyre. Çështja e migrimit po bëhet gjithnjë e më kritike për bizneset; veçanërisht për ata që veprojnë në lokalitete më të vogla.

→ Infrastruktura Lokale

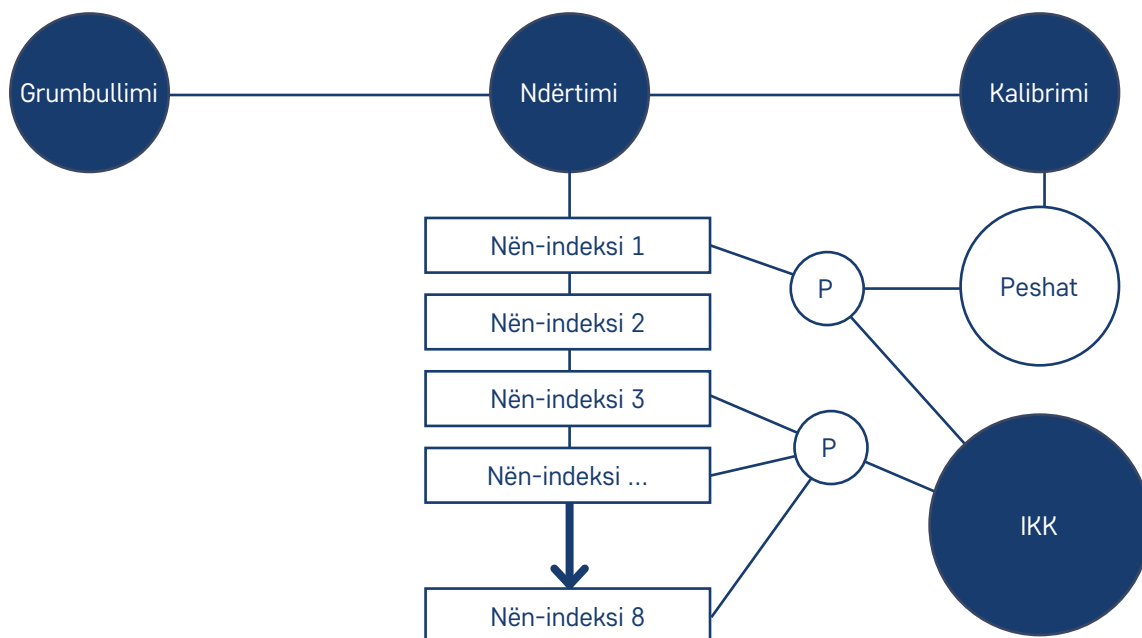
→ Për sa i përket infrastrukturës lokale, shumica e pjesëmarrësve në grupet e fokusit pajtohen se ajo është përmirësuar ndjeshëm gjatë viteve të fundit. Mirëmbajtja më e mirë e rrugëve dhe mjedisit janë çështje që ngrenë shqetësime.

7 METODOLOGJIA E IKK-SË

Metodologjia e IKK-së bazohet në metodologjinë e standardizuar të Indeksit të Qeverisjes Ekonomike nga Fondacioni Aziatik. Indekset dhe nën-indekset e konkurrueshmërisë janë krijuar duke u bazuar në literaturën e ekonomisë së tranzicionit dhe konsultimet e ngushta me aktorët kryesorë në zhvillimin ekonomik lokal. Megjithatë detajet e metodologjive ndryshojnë pak ndërmjet shteteve ku janë krijuar indekset, të gjitha IQE-të përfshijnë elementë të njëjtë thelbësorë, dhe përfshijnë: grumbullimin, ndërtimin dhe kalibrimin. IKK-ja e këtij viti në Kosovë është e ankoruar në metodologjinë e USAID-it (2011) për indekset e qeverisjes, i cili kontekstualizon kuadrin e hulumtimit në mjedisin kosovar². Si i tillë, raporti lejon kalimin nga raportet dhe indekset e mëparshme të hartuara për Kosovën.

Një kontribut i veçantë i këtij raporti është vlerësimi i indekseve duke përdorur pesha të barabarta për secilin nën-indeks, por gjithashtu duke përdorur edhe pesa specifike në bazë të rëndësisë së politikave publike. Versioni i fundit trajton përbrendëson rëndësinë e secilit nën-indeks në shpjegimin e qeverisjes lokale (dmth. transparencja e qeverisjes është më e rëndësishme se numri i ditëve për të regjistruar biznesin në konkurrueshmërinë e përgjithshme të qeverisjes në mjedisin konkurrues afarist). Për të përcaktuar peshat e indeksit, është përdorur një qasje statistikore me tri hapa duke përfshirë Analizën e Faktorëve. Teknika shpjegohet në seksionin e metodologjisë.

FIGURA 7.1. Korniza e metodologjisë së IKK-së

² USAID Kosovë (2011). Raporti i Kosovës i Indeksit të Konkurrueshmërisë së Komunave 2011.

7.1. Grumbullimi

Mbledhja e të dhënave është faza e parë e zbatimit të hulumtimit dhe përfshin zgjedhjen e treguesve të qeverisjes që janë të rëndësishëm për zhvillimin e sektorit privat në nivel komunal. Treguesit vendosen në bazë të kuadrit adekuat teorik teorike dhe në bazë të specifikave të vendit, si dhe sugjerimet e ekspertëve ekonomikë. Të dhënat e përdorura janë grumbulluar përmes anketës së kryer në 38 komuna të Kosovës. Instrumenti kryesor për mbledhjen e të dhënave ka qenë anketa me biznese në Kosovë.

Në 2019, mostra e firmave të intervistuar ishte 70% identik me atë të vitit 2018. Përpjekja për të intervistuar të njëjtin mostër me kalimin e kohës lidhet me idnë e ndërtimit të një databaze të serive kohore me indekset e IKK-së.

Dizajni i anketës

IKK është një tregues agregat i përbërë nga 8 nën-indekse bazë për matjen e konkurrueshmërisë. Për të hartuar 8 nën-indekset, janë shtruar 48 pyetje. Ky është viti i pestë i zbatimit të IKK-së në Kosovë nga USAID-i, dhe pyetësi i përdorur ka mbajtur koherencën me pyetjet e përdorura për të nxjerrë indekset që mund të krahasohen me të kaluarën.

6 pyetjet e para ishin pyetje të përgjithshme rreth mendimit të bizneseve për ekonominë lokale dhe performancën e përgjithshme të bizneseve. Këto pyetje janë përdorur për të përshkruar karakteristikat e firmave të intervistuar dhe perceptimin e mjedisit lokal afarist.

Pjesa tjetër e pyetjeve është organizuar në grupe prej 5 deri në 7 pyetje, ku secili grup specifikon një nën-indeks, duke përfshirë: (1) barrierat e hyrjes në biznes, (2) transparencën, (3) pjesëmarrjen dhe parashikueshmërinë, (4) kostot kohore (5) taksat dhe tarifatat, (6) administratën komunale, (7) fuqinë

punëtore dhe shërbimet mbështetëse për biznese, dhe (8) infrastrukturën. Pyetjet janë formuluar duke përdorur gjuhë dhe koncepte të kuptueshme dhe të njëjtat janë testua gjatë fazës së testimit.

Mostra

Popullacioni nga i cili është nxjerrë mostra e shtresuar në mënyrë rastësore e 3337 firmave për 38 komunat e Kosovës është lista e bizneseve aktive nga ARBK, me n=100 firma për secilën komunë. Mostrimi rastësor ka filluar duke analizuar bazën e të dhënave të bizneseve aktive të Kosovës nga ARBK-ja dhe janë filtruar vetëm bizneset aktive, pasi ka një prani të konsiderueshme të firmave 'fantazmë'. Për të bërë një gjë të tillë, ekipi hulumtues ka krahasuar bazën e të dhënave të ARBK-së me informacionin e marrë nga Administrata Tatimore e Kosovës.

Rrjedhimisht, meqenëse qëllimi i hulumtimit ishte krahasimi i qeverisjes ndërmjet komunave, 38 mostra të ndara të firmave në nivel komunal janë nxjerrë në mënyrë rastësore duke kontrolluar për dallimet në industri, komuna dhe llojin e statusit ligjor të firmave, duke u bazuar në praktikën e dizajnit të IKK-së të Kosovës.

Në përgjithësi, mostra e synuar prej 100 intervistave për komunë është arritur në shumicën e komunave. Komunitat me një mostër më të vogël janë zakonisht komuna të vogla, ku popullsia e bizneseve është më e vogël se 100. Në këto raste, është intervistuar i gjithë popullacioni (Hani i Elezit dhe Juniku). Komunitat më të mëdha si Prishtina, Mitrovica dhe Prizreni, në anën tjetër, kanë mostra pak më të mëdha të anketimit; deri në 160 anketa.

TABELA 7.1.1 IKK 2020 shpërndarja e mostrës

KOMUNA	# i anketave të kompletuara	Komuna	# i anketave të kompletuara
Deçan	87	Mitrovicë	101
Dragash	83	Novobërdë	74
Ferizaj	100	Obiliq	100
Fushë Kosovë	100	Partesh	45
Gjakovë	100	Pejë	120
Gjilan	100	Podujevë	100
Glllogoc	100	Prishtinë	160
Graçanicë	99	Prizren	113
Hani i Elezit	50	Rahovec	92
Istog	101	Ranillug	48
Junik	45	Mitrovicë e Veriut	89
Kaçanik	100	Shtime	102
Kamenicë	98	Skenderaj	101
Klinë	100	Shtërpcë	56
Klllokot	49	Suharekë	102
Leposaviq	31	Viti	100
Lipjan	101	Vushtrri	100
Malishevë	100	Zubin Potok	44
Mamushë	100	Zveçan	46
Grand Total		3,337	

Mbledhja e të dhënave

Mbledhja e të dhënave primare është bërë përmes intervistave ballë për ballë me përfaqësuesit e bizneseve anembanë Kosovës. Intervistat u organizuan përmes thirrjeve telefonike me pronarët, ose drejtuesit e nivelit të lartë të firmave.

70 anketues janë angazhuan në kryerjen e anketave anembanë Kosovës me një mesatare prej 50 intervistash të kryera nga një anketues i vetëm. Numri i madh i anketuesve të përfshirë ka ndihmuar në zvogëlimin e paragjyimit të anketuesve sa i përket trajtimit individual të procesit të intervistimit.

Pas hartimit të protokollit të hulumtimit, ekipi i anketuesve është trajnuar, fillimisht duke iu prezantuar qëllimi i studimit, vijuar nga procesi i grumbullimit të të dhënave dhe më në fund është bërë rishikimi grupor i secilës pyetje.

15 për qind e anketave janë ri-verifikuar nga ekipi për të siguruar që përgjigjet në disa pyetje të përzgjedhura korrespondojnë me përgjigjet e plotësuar nga anketuesit. Këto pyetje përfshinin ato që konsideroheshin më thelbësore për qëllimet e hulumtimit, si pyetjet që gjatë kontrollit logjik sinjalizonin mospërputhje të mundshme. Ky aktivitet ishte pjesë e një kontrolli në terren dhe është kryer përmes intervistave telefonike dhe vizitave në terren.

Gjithashtu është kryer një kontroll logjik pasi që pyetësorët janë plotësuar. Çdo pyetësor është verifikua nga hulumtuesit për të kontrolluar nëse ka ndonjë përgjigje të paarsyeshme ose përgjigje që nuk përputhen me përgjigjet në pyetjet tjera në pyetësor. Ky proces ka ndihmuar që të evidentohen defektet eventuale brenda çdo ankete. Në rastet kur ka pasur mospërputhje logjike, ekipi i hulumtuesve bashkëpunim me anketuesit kanë vizituar sërish biznesin apo e kanë telefonuar. Kontrolli logjik ka ndihmuar në identifikimin e anketave që mund të jenë plotësuar në mënyrë jo korrekte nga anketuesit. Numri i anketave të tilla të cilat kanë dëshuar për të kaluar kontrollin logjik ka qenë 20.

7.2. Ndërtimi

Secili nga 8 nën-indeksat e IKK-së ka një rezultat maksimal prej dhjetë pikëve. Ndërtimi i indeksit të IKK-së së pari është dizajnuar që të paraqes një mesatare të thjeshtë të vlerave të nën-indekseve. IKK gjithashtu është konstruktuar duke përdorur ponderimin duke përdorur peshën specifike të politikave publike. Këto pesha janë vlerësuar përmes një analize shtesë ekonometrike

Para kryerjes së analizës, ekipi i autorëve ka testuar bazën e të dhënave për vlera që janë abnormalisht të larta ose të ulëta, duke përdorur dallimin ndërmjet kuartaleve. Një gjë e tillë është bërë për të shmangur rrezikun e shtrembërimit të analizave statistikore siç janë mesataret dhe devijimet standarde. Fillimisht janë kalkuluar kuartali i parë dhe kuartali i tretë dhe më pas është gjetur dallimi mes tyre. Të dhënat që kanë rënë përtej kufirit të sipërm dhe të poshtëm janë testuar duke përdorur metoda adekuate për eliminimin e vlerave që janë abnormalisht të larta dhe të ulëta dhe të njëjtat janë larguar.

IKK i papeshuar

Nën-indeksat janë standardizuar duke përdorur një shkallë prej dhjetë pikëve, gjë që eliminon dallimet në matje gjatë vlerësimit të rezultateve përfundimtare të IKK-së. Për të standardizuar indekset, është përdorur formula e mëposhtme:

$$9 * \left[\frac{\text{Komuna}_1 - \text{Minimumi}}{\text{Maksimumi} - \text{Minimumi}} \right] + 1$$

, ku Komuna₁ paraqet vlerën e komunës individuale, Minimumi paraqet vlerën më të vogël të ndonjë komunë, dhe Maksimumi paraqet vlerën më të lartë të ndonjë komunë.

Për disa komponentë të nën-indekseve, vlerat e mëdha kanë interpretim negativ. Në këto raste, formula është përmbytur duke zbritur të gjithë vlerën nga formula e mëparshme nga numri njëmbëdhjetë. Një shembull i një komponenti negativ do të ishte numri i ditëve që nevojiten për të regjistruar një biznes në bazë të raportimit të bizneseve:

$$11 - \left[9 * \left[\frac{\text{Komuna}_1 - \text{Minimumi}}{\text{Maksimumi} - \text{Minimumi}} \right] + 1 \right]$$

Së fundi, rezultatet e nën-indekseve janë llogaritur si një mesatare e thjeshtë e komponentëve të treguesit të standardizuar.

7.3. Kalibrimi

IKK i ponderuar

Një kontribut i rëndësishëm i këtij raporti të IKK-së është vlerësimi i peshave të politikës publike në ponderimin e nën-indekseve, gjë që sinjalizon fushat me rëndësi më të madhe për reformimin e politikave publike. Për të vlerësuar kontributin e secilit prej nën-indekseve në performancën e sektorit privat, autorët kanë një teknikë që përfshin tre hapa të analizës statistikore.

Së pari, është përdorur analiza e faktorëve për të ndarë nën-indeksin në dy faktorë të pa lidhur (shporta të ndryshoreve). Përveç kësaj, ky hap krijoi “ngarkesat e faktorëve”, të cilët janë korrelacion bivariate midis çdo nën-indeksi dhe këtyre faktorëve të pa lidhur. Së dyti, duke përdorur metodën e regresionit është parashikuar vlera e një ndryshoreje të varur që matë performancën e sektorit privat (matës i përafërt i rritjes së firmës) në bazë të dy faktorëve të vlerësuar në ‘Hapin 1’. Regresioni është testuar duke kontrolluar për madhësinë e firmës dhe statusin ligjor dhe në çdo specifikacion, koeficientet e faktorëve mbeten statistikisht domethënës ndërsa madhësia e koeficientëve nuk ndryshon ndjeshëm. Së treti, koeficientet e regresionit janë shumëzuar me ngarkesën e faktorit të secilit nën-indeks të paraqitur në hapin e parë në mënyrë që të izolohet efektin e secilit nën-indeks në ndryshoren e varur. Në fund, peshat janë rumbullaksuara për të krijuar një total prej 100 pikësh për indeksin.

Tabela më poshtë përmbledh shkurtimisht hapat kryesorë të gjenerimit të peshave. Tabelat e detajuara të gjenerimit të indekseve janë paraqitur në shtojcë të raportit.

TABELA 7.3.1 Hapat kryesorë të gjenerimit të peshave të IKK-së

VARIJABLA	(1)	(2)	(3)	(4)
	Specifikimi 1	Specifikimi 2	Specifikimi 3	Specifikimi 4
factor1	-0.0641** (0.0309)	-0.0735** (0.0312)	-0.0656** (0.0315)	-0.0706** (0.0318)
factor2	-0.143*** (0.0346)	-0.141*** (0.0346)	-0.131*** (0.0380)	-0.131*** (0.0380)
legal_status		0.108*** (0.0335)		0.0681* (0.0348)
empl			0.0295*** (0.00606)	0.0279*** (0.00614)
Constant	1.000*** (0.0263)	0.867*** (0.0484)	0.887*** (0.0343)	0.809*** (0.0523)
Observations	3,343	3,343	3,217	3,217

Gabimi standard në kllapa

*** p<0.01, ** p< 0.05, * p<0.1

	Shumëzoni rezultatet e faktorëve të derivuar (në hapin 1, specifikimi 1) me ngarkesat e nën-indekseve në faktorë dhe më pas ndani rezultatit me kontributin total për të nxjerrë peshat			Rounded Weights
	Factor 1	Factor 2	Weights	
sub_1	0.08	0.21	10.2%	10
sub_2	0.20	0.18	13.3%	15
sub_3	0.19	0.29	16.9%	15
sub_4	0.05	0.38	15.2%	15
sub_5	0.15	0.28	15.2%	15
sub_6	0.17	0.15	11.4%	10
sub_7	0.08	0.21	9.9%	10
sub_8	0.22	0.01	7.9%	10
			100.0%	100

Testimi i strategjisë për të vlerësuar peshat e nën-indeksëve është i domosdoshëm për shkak të korrelacionit të lartë ndërmjet nën-indeksëve dhe rrezikut të devijimit të rezultateve për shkak të multikolinearitetit. Për të testuar vlefshmërinë e analizës së faktorëve për të dhënat tona, është përdorur testi Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) i cili matë kovariancën ndërmjet ndryshoreve. Si rregull, një KMO më i madh se 0.5 tregon se të dhënat janë të përshtatshme për analizë të faktorëve dhe kështu KMO-ja jonë prej 0.58 konfirmon se të dhënat janë të përshtatshme për analizën e faktorëve, duke validuar kështu strategjinë tonë kërkimore.

TABELA 7.3.2 Matja Kaiser-Meyer-Olkin lidhur me përshtatshmërinë e mostrimit

Variable KMO	
sub_1	0.5035
sub_2	0.6064
sub_3	0.6552
sub_4	0.3743
sub_5	0.6020
sub_6	0.6294
sub_7	0.4950
sub_8	0.6683
I plotë	0.5871

7.4. Diskutimet në grupet e fokusuara - Metodologjia

Këtë vit si edhe vitin e kaluar, IKK ka shtuar një aspekt të ri, duke mbledhur të dhënat primare në formën e fokus grupeve nga diskutimet me zyrtarët komunalë, OJQ-të e ndryshme lokale dhe bizneset. Kjo shtesë kishte për qëllim të prodhonte të dhëna cilësore, bazuar në rezultatet e mbledhura nga anketimi me biznese i realizuar në të gjitha 38 komunat

e Kosovës. Grupet e fokusit u zhvilluan në shtatë rajone të Kosovës me 6-10 pjesëmarrës. Për shkak të pandemisë COVID-19, këtë vit grupet e fokusit u organizuan në internet përveç atij në Prishtinë / Priština i cili u organizua në ambientet e Institutit Riinvest.

Udhëzuesi për organizimin e fokus grupeve u zhvillua duke pasur parasysh nevojën për të mbledhur të dhëna shtesë për sa i përket kërkimit cilësor. Procesi i hulumtimit filloi me analizë cilësore, ku u zhvilluan shtatë diskutime në fokus grupe. Pjesëmarrësit në të gjitha diskutimet e grupeve të fokusit ishin përfaqësues nga administrata lokale komunale kryesisht drejtues të Drejtorive të Zhvillimit Ekonomik. Kohëzgjatja mesatare e diskutimit të grupeve të fokusit ishte rreth 120 minuta. Grupet e fokusit u moderuan dhe u transkriptuan nga hulumtuesi kryesor i ekipit dhe më pas u analizuan për raportin përfundimtar nëpërmjet një procedure kodimi nga një studiues tjetër për të shmangur çdo boshllëk metodologjik.

Hetimi i pyetjeve të bëra gjatë diskutimeve të grupeve të fokusit buronte nga temat e mbuluara në indekset e anketës me biznese në 38 komunat e Kosovës. Pyetjet e bazuara në nën-indeksët synonin të shmangnin devijimet nga diskutimi. Pyetjet hyrëse kishin për qëllim të informonin pjesëmarrësit për natyrën e këtij projekti. Pjesëmarrësit u njoftuan me rezultatet paraprake nga anketa për të pasur një pasqyrë më të saktë të asaj që pritet nga ky hulumtim. Pyetjet janë ndërtuar në mënyrë të tillë që pjesëmarrësit tanë të kenë mundësinë të shprehin mendimet nga perspektiva e tyre profesionale. Grupi më i madh i pjesëmarrësve ishin zyrtarë komunalë nga Drejtoritë për Zhvillim Ekonomik. Marrëdhëniet e biznesit dhe zhvillimi i sektorit privat në shumicën e komunave të Kosovës është brenda përgjegjësisë të Drejtorisë për Zhvillim Ekonomik. Grupi i dytë i pjesëmarrësve përbëhej nga përfaqësues të OJQ-ve ose fondacioneve që veprojnë në nivel rajonal ose mbarëkombëtar. Ekspertiza dhe eksperiencia e tyre ka qenë e domosdoshme dhe ka shërbyer si një katalizator në mes të sektorit publik dhe atij privat. Grupi i fundit përbëhej nga bizneset e industrive të ndryshme që funksiononin në ato rajone ku u mbajtën fokus grupet. Meqenëse fokusi kryesor nga i cili është shkruar ky raport vjen nga opinionet dhe përvojat e bizneseve, shkalla e pjesëmarrjes së bizneseve në fokus grupe ishte më e vogël në krahasim me grupet e tjera.

TABELA 7.4.2 Pyetjet kryesore për diskutimet në grupet e fokusuara

Lloji i pyetjes	Pyetjet kryesore në diskutimet në grupe të fokusuara
Pyetje fillestare	Pas prezantimit të pjesëmarrësve, është bërë pyetja fillestare në lidhje me raportin e IKK-së: Cilat janë për ju përparësitë dhe mangësitë kryesore për të bërë biznes në komunën tuaj?
Pyetje hyrëse	Çka mendoni ju, cili është roli i qeverisjes lokale (komunës) në përmirësimin e mjedisit afarist?
Pyetje kalimtare	Sipas mendimit tuaj, deri në çfarë mase ka bashkëpunim ndërmjet komunës suaj dhe bizneseve?

PYETJE PËR ZYRTARËT KOMUNALË:

Cilat janë pengesat kryesore me të cilat ballafaqohen bizneset në komunën tuaj?

- A ka identifikuar komuna juaj këto barriera?
- Cilat janë mjetet e informimit për tenderët e rinj, grantet, debatet publike apo ndryshimet në rregulloret?
- Cilat ishin masat që komuna juaj ka ndërmarrë për të ulur taksat?
- A ka komuna ndonjë strategji afatgjate për rigjallërimin e shkollave profesionale në komunat tuaja?
- A ka bërë ndonjëherë komuna një vlerësim të zyrtarëve komunalë?
- A ka komuna juaj një zyrë ligjore këshilluese dhe një zyrë për promovimin e biznesit?

Pyetjet kryesore

PYETJE PËR BIZNESET:

A keni hasur probleme në komunë lidhur me procedurat për regjistrimin ose marrjen e lejeve dhe licencave?

- Sa ditë janë të nevojshme dhe sa dokumente janë kërkuar për marrjen e licencave?
- A jeni në dijeni të njoftimeve dhe debateve publike? A merrni pjesë në to?
- A ka ndonjë taksë apo pagesë që e ngarkon punën e biznesit tuaj?
- A gjeni gjithmonë fuqi punëtore të kualifikuar?
- Si janë përvojat tuaja me zyrtarët komunalë?

Pyetjet përfundimtare

Së fundi, a ka ndonjë gjë që lidhet me diskutimin sot, që nuk është diskutuar dhe duket se është e rëndësishme për ju, apo keni ndonjë vlerësim tjetër që dëshironi ta ndani me ne?

8

PËRFUNDIMET

IKK është një tregues agregat i përbërë nga 8 nën-indekse bazë për matjen e konkurrueshmërisë. Nën-indeksat e standardizuara matin dimensionet kyçe të ndikimit të qeverisjes lokale në mjedisin afarist: (1) barrierat e hyrjes në biznes, (2) transparencën, (3) pjesëmarrjen dhe parashikueshmërinë, (4) kostot kohore (5) taksat dhe tarifat, (6) administratën komunale, (7) fuqinë punëtore dhe shërbimet mbështetëse për biznese, dhe (8) infrastrukturën.

Ky është viti i tetë i zbatimit të IKK-së në Kosovë nga USAID-i, dhe pyetësi i përdorur ka mbajtur koherencë me pyetjet e përdorura për të nxjerrë indekset në të kaluarën. Raporti në mënyrë të vazhdueshme bën krahasime me MCI 2019, duke iu referuar dallimeve që kanë ndodhur në renditjen kryesore dhe nën indekse nga viti 2019 deri në vitin 2020.

Faza e grumbullimit përfshinte përzgjedhjen e nën-indekseve të qeverisjes që kanë të bëjnë me sektorin privat në nivel komunal. Të dhënat e mbledhura kryesisht përmes anketës. 3237 biznese janë anketuar në të gjitha 38 komunat e Kosovës duke përdorur një mostër të shtresuar në mënyrë rastësore. Nga mostra e intervistuar në vitin 2019, ne kemi arritur të intervistojmë pothuajse 70% të mostrës së njëjtë, gjë që siguron mundësinë e krijimit të një baze të dhënash me seri kohore për IKK-në në Kosovë.

Ndërtimi i indeksit të IKK-së fillimisht është bërë duke paraqitur atë si mesatare e thjeshtë e nën-indekseve. Ndërsa në fazën e kalibrimit, IKK është paraqitur si mesatare e ponderuar duke përdorur pesha specifike të politikave publike dhe ndikimit që kanë në nën-indeksat individualë. Përcaktimi i peshave është bërë përmes një analize shtesë ekonometrike. Dallimet në vlerat e indeksit komunal nuk është i madh, pasi indeksi paraqet një mesatare të thjeshtë të vlerave të nën-indekseve dhe kështu nuk përfill ndryshimin brenda indekseve (gjë që është paraqitur në seksionet e nën-indekseve). Dhjetë komunat me performancë më të mirë janë të ngjashme me ato të vitit 2019. Këto komuna

janë: Lipjani, Gjakova, Vitia, Rahoveci, Juniku, Hani i Elezit, Parteshi, Obiliqi, Vushtrria dhe Mitrovica. Të njëjtat komuna gjithashtu bien në kuartalin e sipërm të listës, duke konfirmuar kufirin e 10 komunave me performancë më të mirë. Përdorimi i peshave të politikave publike ndryshon paksa renditjen e komunave me rezultat më të mirë. Pozicioni i shumicës së komunave mbetet i njëjtë, me përjashtim të Mamushës që bashkohet me listën e dhjetë performuesve më të mirë, duke e hequr Mitrovicën nga kjo listë.

Konkluzionet e nxjerra nga diskutimet e grupeve të fokusit tregojnë kufizimet në qeverisjen ekonomike lokale në lidhje me sektorin privat. Është me rëndësi të madhe të rritet komunikimi midis bizneseve dhe komunave. Ngjashëm me rezultatet e vitit të kaluar, administratat komunale nuk kanë një strategji të qartë për promovimin e mjedisit afarist dhe zhvillimin ekonomik lokal. Prandaj, komunat duhet sa më parë që të jetë e mundur, të krijojnë një zyrë të veçantë brenda drejtorive të zhvillimit ekonomik që merren vetëm me çështje që lidhen me sektorin privat.

SHTOJCAT

```
. * Factor analysis  
. factor $xlist, mineigen (0.9)  
(obs=38)
```

Number of obs = 38

Retained factors = 2

Number of params = 15

Factor analysis/correlation

Method: principal factors

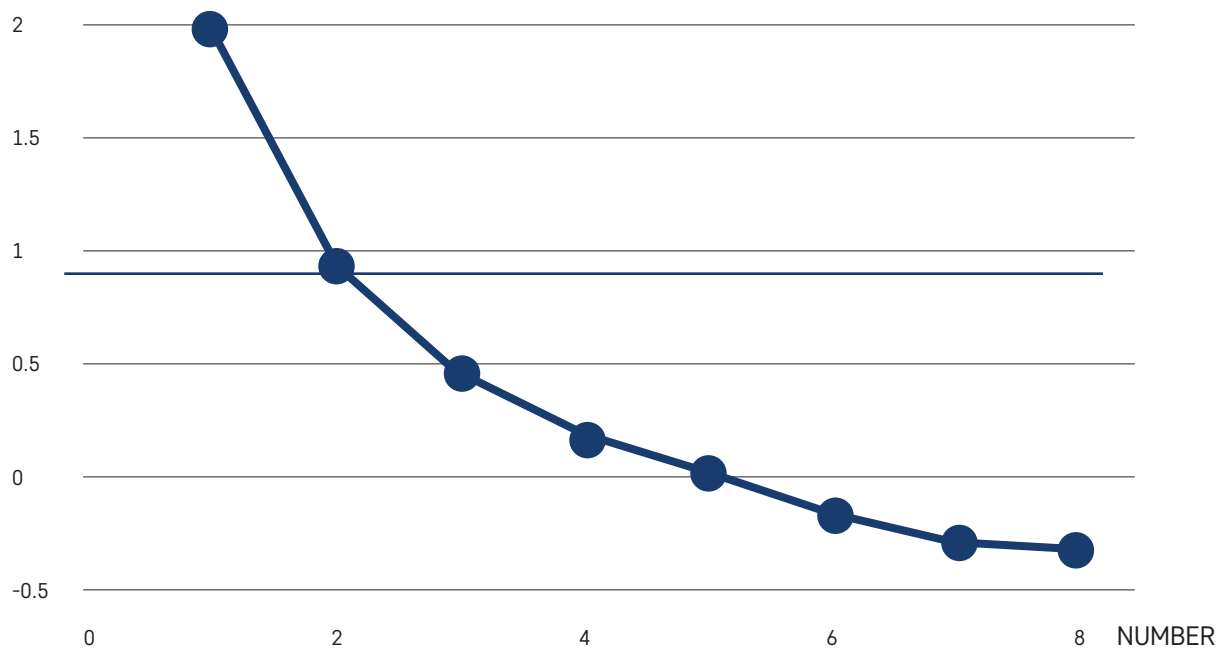
Rotation: (unrotated)

Factor	Eigenvalue	Difference	Proportion	Comulative
Factor1	2.01986	1.06053	0.6724	0.6724
Factor2	0.95933	0.45964	0.3193	0.9917
Factor3	0.49968	0.29457	0.1663	1.1581
Factor4	0.20512	0.16390	0.0683	1.2263
Factor5	0.04122	0.18024	0.0137	1.2401
Factor6	-0.13902	0.13148	-0.0463	1.1938
Factor7	-0.27050	0.04112	-0.0900	1.1037
Factor8	-0.31162		-0.1037	1.0000

LR test: independent vs. saturated: $\chi^2(28) = 70.69$ Prob> $\chi^2 = 0.0000$

SCREE PLOT OF EIGENVALUES AFTER FACTOR

EIGENVALUES

Factor loading (pattern matrix) and unique variances

Variable	Factor 1	Factor 2	Uniqueness
sub_1	0.2500	0.3108	0.8409
sub_2	0.6454	-0.2624	0.5146
sub_3	0.6188	-0.4238	0.4375
sub_4	0.1683	0.5546	0.6641
sub_5	0.4930	0.4101	0.5885
sub_6	0.5633	0.2222	0.6333
sub_7	0.2537	-0.2980	0.8468
sub_8	0.7106	0.0121	0.4949

	(1)	(2)	(3)	(4)
VARIABLES	Specification 1	Specification 2	Specification 3	Specification 4
factor1	-0.0641** (0.0309)	-0.0735** (0.0312)	-0.0656** (0.0315)	-0.0706** (0.0318)
factor2	-0.143*** (0.0346)	-0.141*** (0.0346)	-0.131*** (0.0380)	-0.131*** (0.0380)
legal_status		0.108*** (0.0335)		0.0681* (0.0348)
empl			0.0295*** (0.00606)	0.0279*** (0.00614)
Constant	1.000*** (0.0263)	0.867*** (0.0484)	0.887*** (0.0343)	0.809*** (0.0523)
Observations	3,343	3,343	3,217	3,217

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p< 0.05, * p<0.1

. * Scores of the components

. predict f1 f2

(regression scoring assumed

Scoring coefficients (method = regression)

Variable	Factor 1	Factor 2
sub_1	0.06865	0.16112
sub_2	0.25585	-0.17898
sub_3	0.24873	-0.31166
sub_4	0.06462	0.34496
sub_5	0.19663	0.26187
sub_6	0.18742	0.15137
sub_7	0.06742	-0.14871
sub_8	0.30268	0.03365

